

Länken mellan plåga och lycka

En kvalitativ studie om sex kvinnliga barnmorskors
upplevelser av mening och meningsfullhet i arbete

Examensarbete i:	Sociologi
Nivå:	Avancerad
Högskolepoäng:	15
Kurskod:	PSA401
Program:	Magisterprogrammet i arbetslivsvetenskap
Datum:	2011-11-09
Författare:	Matz Bergström
Handledare:	Staffan Stranne
Examinator:	Wanja Astvik

SAMMANFATTNING

Lönearbete utgör en väsentlig del av de flesta människors liv. Därför är det viktigt för individen och samhället att det finns mening med arbetet, och att det upplevs som meningsfullt. Barnmorskor tillhör en yrkeskategori som upplever sitt arbete som meningsfullt. Syftet med denna kvalitativa intervjustudie var att undersöka vad sex kvinnliga barnmorskor upplever som meningen med sitt arbete ur ett individ- och samhällsperspektiv samt vad de upplever som meningsfullt i arbetet. Genom en fenomenologisk metod framställdes essensen från barnmorskornas upplevelser. Med begreppet *Mening* i studien avses syftet eller värdet med arbetet och begreppet *meningsfull* betyder att arbetet har en djupare innebörd. Den teoretiska och begreppsliga referensramen bygger på tre övergripande meningar med arbetet, att arbeta för: 1) *Ekonomiska resurser*. 2) *Sociala behov och självförverkligande*. 3) *Andra människors behov*. Resultatet av studien visar att ur ett individperspektiv upplevde barnmorskorna att meningen med arbetet var att det var omväxlande, vilket innefattar variation i arbetstempo och möten med olika kollegor och patienter. Meningen med arbete ur ett samhällsperspektiv var att skapa positiva upplevelser, som handlar om ett gott bemötande av patienter, vilket skapar positiva bilder i samhället av vården och att få barn. Upplevelser av meningsfullhet består av att det finns ett behov av barnmorskornas kompetens, och att de är involverade i andra människors unika händelse i livet. Barnmorskorna värdesätter att arbeta för andra människor och samhällets nytta, vilket gör att de intar en altruistisk attityd till arbetet. Barnmorskorna arbetar nära livet självt och med sin kompetens gör de viktig skillnad i människors liv, något som bidrar till upplevelsen av ett meningsfullt arbete.

Nyckelord: Arbete, mening med arbete, meningsfullt arbete, behov, barnmorskor.

ABSTRACT

Paid work is a major part of most people's life. It is therefore important for individuals, and society as a whole, that there is meaning in the work being performed and it is perceived as meaningful. Midwives belong to a category of workers who perceive their work as meaningful. The intention of this qualitative interview study was to explore what six female midwives perceived as the meaning of work from an individual and society perspective. The aim was also to reveal what they perceived as meaningful in their work. By using a phenomenological method the essence of the midwives experiences was revealed. The concept of *meaning* in this study is to be understood as the aim or value of work. *Meaningfulness* is the concept used to describe a deeper meaning of work. The theoretical framework is based upon three generalised work aims, working for: 1) *Financial resources*. 2) *Social needs and the need for self fulfilment*. 3) *Other people's needs*. The result shows that on an individual level the midwives experienced meaning in their work due to its changeable nature, which includes variations in tempo and encounters with different colleagues and patients. The meaning of work on a societal level was to create positive experiences among patients based on how there were treated. Good treatment generates positive images of the health care system and also of having children. Experiences of meaningfulness are based in the patient's need for the midwives competence, and their involvement in other people's unique life experience. Midwives value working for other people and benefiting society; this gives them an altruistic attitude towards work. They work with the intimacies of life, and their role influences other people's lives, which contributes to the midwives feeling of having a meaningful job.

Keywords: Work, meaning of work, meaningful work, needs, midwives.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INTRODUKTION	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Disposition	2
2	TIDIGARE FORSKNING	2
2.1	Arbete som begrepp	3
2.2	Hjälpbegrepp för att definiera arbete	3
2.3	Mening och meningsfullhet i arbete	4
3	TEORETISK OCH BEGREPPSLIG REFERENSRAM	6
3.1	Arbete för ekonomiska resurser till livsuppehälle och behovstillfredsställelse på fritiden	6
3.2	Arbete för att tillfredsställa sociala behov och behovet av självförverkligande	7
3.2.1	Sociala behov	7
3.2.2	Självförverkligande och kreativitet	7
3.3	Arbete för att producera varor och tjänster som tillgodoser andra människors behov	8
4	METOD	9
4.1	Metodologisk utgångspunkt	9
4.2	Urval	10
4.3	Datainsamling	11
4.4	Intervjuguide	11
4.5	Databearbetning	12
4.6	Analysprocessen	12
4.6.1	Steg 1: Bestämning av helhetsbetydelsen	12
4.6.2	Steg 2: Avgränsning av meningsbärande enheter	13
4.6.3	Steg 3: Transformerings av vardagliga beskrivningar	14
4.6.4	Steg 4: Framställning av fenomenets situerade struktur	14
4.7	Principer för resultatredovisning	17
5	RESULTAT	17
5.1	Upplevelser av meningen med arbete utifrån ett individperspektiv	18
5.1.1	Sammanfattning av kännetecken	19
5.2	Upplevelsen av meningen med arbete utifrån ett samhällsperspektiv	19
5.2.1	Sammanfattning av kännetecken	21
5.3	Upplevelsen av meningsfullhet i arbetet	21
5.3.1	Sammanfattning av huvud- och delkännetecken	22
5.4	Variata teman	22
6	DISKUSSION	24
6.1	Metoddiskussion	24
6.1.1	Urvalet	24
6.1.2	Deltagarantal	25
6.1.3	Intervjuplatsen	25
6.1.4	Analysmetoden	26

6.2 Resultatdiskussion	28
6.3 Resultat i relation till tidigare forskning	29
6.4 Resultat i relation till teoretisk och begreppslig referensram	30
6.5 Sammanfattade reflektioner	30
7 SLUTSATSER	31
REFERENSLISTA	32

Bilaga 1: INFORMATIONSBREV

Bilaga 2: INTERVJUGUIDE

1 INTRODUKTION

I den samhällspolitiska debatten om lönearbete handlar kärnfrågan ofta om idén att skapa arbete, en fråga som väcks är om det skapade arbetet finns för att tillfredsställa skapade behov. I vad Paulsen (2010) beskriver som arbetsmiljö så har arbetet blivit ett självändamål, och som en konsekvens av denna arbetsideologi påverkas arbetets innehåll och mening. Beroende på vilket arbete en person har, oavsett om det är ett medvetet valt yrke, eller om det är andra omständigheter som haft betydelse för yrkesvalet, så påverkar arbetet den egna personen och i många fall också andra människor. Arbetets nytta och värde bedöms och värderas objektivt på olika sätt, till exempel som ekonomiskt, statusfyllt eller som viktigt för samhällsutvecklingen. Men personen som utför arbetet är kanske den viktigaste utvärderaren i att subjektivt evaluera vad han eller hon uppfattar som arbetets mening, samt vad som upplevs som meningsfullt i arbetet.

I min studie används både begreppen *mening* och *meningsfullt* i samband med hur lönearbete upplevs. De två begreppens betydelse liknar varandra men det finns gradskillnader i innebörden. Nedan ges en förklaring av begreppen samt den innebörd som haft betydelse för hur jag skiljer begreppen åt, och använder dem olika i studien. Mening har en mer allmän betydelse som att det finns ett rimligt syfte, värde eller poäng med arbetet (Lübcke 1988). Meningsfullt är något som tillskrivs en djupare innebörd på det personliga planet. Ett ords betydelse kan förstås genom dess motsats. Motsatsen till meningsfull är meningslös, det vill säga något som saknar djupare innebörd (Svensk ordbok 1999).

Lönearbete ses som en av samhällets mest självklara företeelser. Den normala vuxna gör det normala, och dit hör att arbeta (Dahlqvist 2010). I arbetsplatsens sociala miljöer kommer den vuxna att tillbringa en ansevärd del av sitt liv. Hur arbetet upplevs av människor kommer därför att spela en avgörande roll för individens upplevelse av livskvalitet. Coleridge (1993) menar att grundläggande behov måste tillfredställas, som till exempel behovet av mat, skydd och trygghet. Men att det också finns andra behov som är lika grundläggande och viktiga, som till exempel att få uttrycka sig och att åstadkomma något för sig själv och andra, samt att ha en social funktion. Dessa menar Coleridge (1993) är aktiva behov och utan att de blir tillfredsställda blir individen tom på kraft, för det är just dessa som ger livet mening. Det mest basala behovet av alla är behovet av mening.

Livskriser och avsaknaden av syfte och mening är inte ovanliga i det vardagliga livet. Lavine (1984) och Plahuta med flera (2002) hävdar att mening är fundamentalt viktigt för att känna att livet är värt att leva. Maccoby (1988) anser att behoven av mening har blivit ett problem i samhället, därför att arbetets mening är oklart. Eftersom arbete är en väsentlig del av de flesta människors liv är det av betydelse för individen och samhället att det finns mening med arbetet, och att arbetet upplevs som meningsfullt. Antonovsky (1988) anser att meningsfulla arbeten utvecklar förmågan att förstå och reda ut upplevt kaos. Människor som upplever sina dagliga utmaningar som meningsfulla, hanterbara och begripliga, skapar sig en känsla av sammanhang och vidmakthåller därmed sin hälsa och sitt välbefinnande. Människor väljer yrken som har olika sociala, symboliska, kulturella och andliga betydelser för dem. Meningen som yrket ger människan kan inte skiljas från personen själv och den sociala och kulturella omgivningen som personen lever i (Townsend & Polatajko 2007). Därför är det värdefullt att undersöka människors upplevda meningsfullhet inom den faktiska kulturella kontext där människor lever, som arbete är en betydande del av.

Barnmorskor tillhör en yrkeskategori som har bland den högsta andelen sysselsatta som upplever sitt arbete som meningsfullt (Arbetsmiljöverket 2009). Fokus i denna studie ligger därför på att undersöka vad barnmorskor upplever som arbetets mening, samt vad i deras arbete som upplevs meningsfullt. Jag anser att det är intressant att belysa vad som principiellt och teoretiskt karaktäriserar barnmorskornas arbete.

Människan söker meningsfullhet i arbetet, det hon gör har betydelse för personen (Teir 1994). ”Det är den upplevda meningsfullheten av livet som starkast påverkar människors vilja att leva”, hävdar Carmel (2001). Att arbete är en viktig komponent i ett liv värt leva går inte nog att understryka. Att engagera sig i meningsfulla arbeten bidrar inte endast till utveckling av kompetens, skicklighet och värde, utan generellt till bättre livskvalitet (Hamell 2004).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att undersöka vad sex barnmorskor upplevde som mening med att arbeta, och vad de upplevde som meningsfullt i sina arbeten. Mening och meningsfullhet undersöktes ur två perspektiv; ett individ- respektive samhällsperspektiv. Dessa två perspektiv innefattade mening med att arbeta ur ett personligt perspektiv samt vad barnmorskorna upplevde som mening med att arbeta utifrån ett samhällsperspektiv.

Syftet preciseras i nedanstående tre frågeställningar, studiens nyckelbegrepp kursiveras:

- Vad upplever barnmorskor som arbetets *mening* med arbetet utifrån ett *individperspektiv*?
- Vad upplever barnmorskor som arbetets *mening* utifrån ett *samhällsperspektiv*?
- Vad upplever barnmorskor som *meningsfullt* i sina arbeten?

1.2 Disposition

Uppsatsens avsnitt; tidigare forskning som följer efter syfte och frågeställningar inleds med en genomgång av arbete som begrepp. Begreppet beskrivs utifrån vad som har karaktäriserat arbete det senaste århundradet, och hur människan har förhållit sig till arbete. Ett antal definitioner av arbete diskuteras också. Avsnittet syftar till att bereda en arbetsbegreppslig grund för att djupare kunna utforska arbetets mening och meningsfullhet i arbete. Vidare lyfts betydelsen av mening och meningsfullhet för människor i både privatliv och arbetsliv fram. Till avsnittet knyts sex teorier om arbetets mening, som ligger till grund för den teoretiska och begreppsliga referensramen. Teorierna redovisas för att synliggöra bakgrunden till tre övergripande meningar med arbete som används som studiens teoretiska ramverk. Sedan följer en beskrivning av innehållet i respektive aspekt av arbetets meningar.

I metodavsnittet redogör jag för studiens metodologiska utgångspunkt och tillvägagångssättet för datainsamlingen. Därefter följer en redovisning av databearbetningen och analysverktyget som användes. Analysen består av en metod uppdelad i fem steg, varje steg beskrivs och tillämpning av metoden exemplifieras i metoddelen. I resultatet redovisas produkten av analysen. Studiens tre frågeställningar besvaras genom en framställning av tre fenomen baserat på barnmorskornas upplevelser.

Diskussionen inleds med en kritisk granskning av undersökningens inledande datainsamlingsfas, och de ställningstaganden som jag har gjort under arbetets gång. Därefter lyfts problem med analysens femstegsmetoden fram. Till sist diskuterar jag mina resultat i förhållande till den tidigare forskningen om arbete som begrepp. Resultatet relateras också till en av de övergripande meningar med arbete som finns i studiens teoretiska referensram. Avslutningsvis sammanfattar jag studiens fynd med några slutsatser.

2 TIDIGARE FORSKNING

En studie om arbetets mening måste börja med att ta itu med problemet om hur ”arbete” som begrepp med dess vida betydelse har blivit definierad (Ransome 1997). Nedan ges en översiktlig genomgång av hur arbetsbegreppet har beskrivits, och om dess innebörd.

2.1 Arbete som begrepp

Människans arbete, eller sysselsättning, är lika gammalt som människan själv. Arbetet i sig är genom erfarenheter väl känt, däremot är arbetsbegreppet mångbottnat och används olika inom skilda discipliner som skänker begreppet dess innebörd (Karlsson 1986). Ransome (1997) menar att allt arbete är grundat på fyra fundamentala principer.

1. Arbete är en avgörande manifestation av människans basala behov för att uttrycka sig genom handling. Grundbehovet av att arbeta är alltså förenat med behovet att agera för att över huvud taget existera.
2. Arbete är ett uttryck för mänsklig kreativitet. Människan arbetar för att ge uttryck för sina inneboende förmågor och är drivna att skapa, både för att uppnå önskvärda mål och för att förbättra förmågan i sig.
3. Arbete är avsiktligt till för att tillfredställa behov. Genom arbete kan människan tillfredställa sina behov.
4. Arbete är i grunden en social aktivitet, eftersom allt arbete antingen görs tillsammans med andra eller för andra människor.

Hur arbete beskrivs och vad arbete innebär spelar en central roll när det gäller att förstå samhällets sociala struktur, samt hur och varför individer ger mening åt olika aktiviteter, menar Ransome (1997). Han föreslår tre teman som regelbundet återkommer i samtida arbetsbegrepp. Den första är en *antropologisk definition av arbete* som säger att vad som definieras som arbete varierar i olika samhällen och vid olika tidpunkter. Definitionen blir problematisk därför att den är universellt gångbart. En rent fysisk definition föreslås där arbete innebär att människan omvandlar energi, behåller eller adderar värde till arbetaren, arbetsprodukten, eller till systemet där arbetet utförs.

Den *ekonomiska definitionen av arbete* erkänner endast aktivitet där individen i utbyte mot ekonomisk ersättning utför någon aktivitet. Monetär utbetalning har blivit det viktigaste kriteriet för att definiera arbete. Betalningskriteriet skiljer därmed arbete från annan aktivitet.

I den sista *folkdefinitionen av arbete* är arbete en social konstruktion, eftersom nya former av arbete inkluderas i arbetsbegreppet medan andra utesluts. Enligt Fraser (1968) är arbete i huvudsak en social aktivitet som har en central roll i att utveckla en kollektiv identitet, och att arbete är en möjlighet att agera tillsammans och bidra till världen. Arbete är också ett sätt att få högre status, både på arbetsplatsen och i samhället. Arbete är även en maktkälla, både över teknik och över människor. Inkomst, status och makt är både motiverande och ger tillfredställelse Dessa begrepp används ofta för att förklara skillnader mellan "mig själv" och "andra".

2.2 Hjälpbegrepp för att definiera arbete

Eftersom konsensus gällande definitionen av begreppet arbete är svår att finna föreslår Karlsson (1986) ett antal hjälpbegrepp, begrepp som i samhällsvetenskaplig litteratur fungerat som stöd för att definiera arbete.

Utgångspunkten för Karlssons kartläggning av hjälpbegreppen är att definitionen av arbete ska vara gångbar i arbetslivsforskning, därför är tre kriterier ställda på vad definitionen av arbete genom hjälpbegrepp skall klargöra. För det första ska det vara möjligt att göra en avgränsning mellan fenomen som är arbete och andra fenomen som inte är arbete. Det andra kriteriet innebär att avgränsningen ska kunna genomföras av en "objektiv" aktör, det vill säga oberoende av aktörernas uppfattning om vad som är arbete. För det tredje måste det arbete som inryms på dagens arbetsmarknad falla in under definitionen. Hjälpbegreppen är följande; *verksamhet, målinriktning, behov, relationer till naturen samt sociala relationer.*

Arbete är alltid en *verksamhet*, eller har någon koppling till verksamhet eller aktivitet. Någon entydig definition av vad verksamhet är ges inte (Karlsson 1986). I Svensk ordbok (1999) beskrivs verksamhet som fortlöpande arbete. En avgränsning som används för att skilja arbetsverksamhet från övrig verksamhet är att arbetsverksamhet är målinriktad. (Karlsson 1986).

Målinriktad verksamhet går att härleda till Karl Marx tankegångar om människan som en medveten och intelligent skapare av sin värld. Människan formar sin idé i huvudet innan arbetsprocessen påbörjas, sedan arbetar människan ändamålsinriktat utifrån sin vilja att åstadkomma en förändring. Arbete är att genom verksamhet uppnå ett förutbestämt mål, aktiviteten är målinriktad. Arbete torde i realiteten vara bredare än det uppsatta målet, det är därför realistiskt att endast begränsa arbete till vad som i förväg är uppsatt som mål (Karlsson 1986).

Målsättningen med arbete är att den på något sätt ska tillfredställa mänskliga *behov* för överlevnad, synen på vad som är mänskliga behov varierar emellertid. Behov beskrivs från att handla om de mest grundläggande behov som mat, värme och tak över huvudet, till att arbeta. Näst efter överlevnad prioriteras behov av säkerhet, bekvämlighet och en trevligare tillvaro. Mer hedonistiska strömningar går att skönja, dessa strömningar uttrycker att arbete ska resultera i materiella medel för överlevnad och att njuta av livet. Det är enligt Abraham Maslows behovspyramid de högre sociala behoven och självförverkligande som är aktuella snarare än de lägre fysiologiska. Arbete förutsätter vissa behov, men behov uppstår också genom arbetets resultat, behoven blir således obegränsade. Svårigheten i att avgöra vad som är ett behov gör det enklare att bestämma vad som inte är ett behov och definiera arbete utifrån motsatsen av de goda behoven, arbete är då till exempel inte verksamhet där det finns behov av att skada eller att ta liv (Karlsson 1986).

I definitioner av arbete uttrycks om inte explicit, i alla fall implicit att arbete är förenat med *naturen* vid någon beröringspunkt. Gemensamma drag är att människan i sitt arbete använder naturen antingen som medel för att förändra människor, eller så använder människan naturen som direkt mål för att förändra miljön (Karlsson 1986).

Många arbetsbegreppsliga resonemang är uppbyggda kring de *sociala relationer* som dess verksamhet är förknippad med, arbete blir därmed av social natur. De sociala relationerna handlar om de inom verksamheten organisatoriska relationerna, arbetsrelationer. Det vill säga relationer mellan personer som tillsammans utför aktiviteter och arbetar för att uppnå ett definierat mål. De sociala relationerna inkluderar också såväl hierarkiska förhållanden mellan strategisk och operativ nivå inom organisationen. Eftersom arbete äger rum på arbetsmarknaden räknas också de sociala relationerna mellan arbetsgivare och arbetstagare. Sociala relationer avser också interaktionen och utbyte av ersättning mot varor, mellan den producerande aktören av varan eller tjänsten och kunden (Karlsson 1986).

2.3 Mening och meningsfullhet i arbete

Meningsdriften är den överordnade driften i människans liv, det är den strategiska driften och andra behov formas utifrån driften att finna mening. I alla situationer ger människan mening åt alla erfarenheter och impulser (Maccoby 1988).

Upplevd meningsfullhet i arbete är viktigt för att människors ska vara tillfredställda med sina liv, och för att vidmakthålla hälsa och välbefinnande. Upplevelser av meningsfullhet kan vägleda personer i deras yrkesval och hur de väljer att leva sina liv. Mening kan ses från ett sociokulturellt perspektiv, som till exempel socialt konstruerad mening, eller som mening inom en kultur. Mening kan också ses från ett existentiellt och själsligt perspektiv, men utifrån individens upplevelser i sin egen livsvärld. Att dagligen vara delaktig i meningsfulla

aktiviteter spelar en viktig roll i människors förmåga att hantera oväntade livssituationer och att gå vidare i livet efter till exempel ett trauma (Hamell 2004).

Leufstadius (2008) menar att meningsfullhet är en positiv känsla som människor ofta upplever när de reflekterar över sina liv och vad de har åstadkommit. Definitionen av meningsfullhet i arbete och vilka innebörder som begreppet inrymmer varierar, men varje arbete har någon typ av mening eller övergripande värde och kan upplevas som positivt, negativt eller neutralt. Ikiugu (2005) menar att meningsfullhet från ett existentiellt perspektiv kan beskrivas som en önskan att skapa mening och livsändamål, och att meningssökandet är en drivkraft som ligger bakom en individs yrkesval över tid. Meningsfullhet är personlig och knuten till en persons identitet, och att upplevd meningsfullhet förstärker personens känsla av välbefinnande, samt uppfattningen av livet som helhet.

Grenholm (1988) har analyserat sex teorier om arbetets syfte, värde och mening. Utifrån sin analys av teorierna har Grenholm (1988) avgränsat, identifierat och renodlat tre aspekter av arbetets mening. Innan de tre aspekterna av arbetets mening presenteras så följer i korthet en beskrivning av de teorier som legat till grund för Grenholms analys, som vidare lett fram till vad jag ser som tre övergripande meningar med arbete. Dessa meningar används som studiens teoretiska och begreppsliga referensram. Teorier har bildats vid olika tidsepoker och varierar i uppfattningar och utgångspunkter främst i tre avseenden.

För det första skiljer de sig i livsåskådningskaraktär, det vill säga att olika uppfattningar råder om vilka människans behov och dess art- gemensamma och art- specifika egenskaper är. För det andra är teorierna ur ett normativt perspektiv olika, det vill säga skiljer sig i uppfattningar om hur det rent etiskt bör vara. De skiljer sig i vad som har egenvärde och kännetecknar en rätt handling. För det tredje och sista är de förenade med skilda åsikter om hur samhället ska vara ordnat (Grenholm 1988). De definierade teorierna kursiveras i texten.

I *Platons teori om arbete* beskrivs arbete som ett nödvändigt slit och är endast ett medel för att få resurser, främst ekonomiska för att göra andra saker i livet. Det mänskliga synsättet är att människan är en rationell tänkande varelse och förverkligar sig själv genom filosofiskt tänkande och kontemplation. Syftet med arbetet är att skaffa sig resurser för att kunna ägna sig åt det goda i livet, något som arbetet i sig inte kan bidra till och därför nedvärderas i förhållande till andra aktiviteter.

Enligt den *Lutherska kallelseläran* är arbetets syfte att tjäna medmänniskan och har därför ett högt värde. Tre ståndpunkter intas. För det första så tar människan del genom sitt arbete i guds skapelseverk. För det andra genom att arbeta och producera varor och tjänster som möter andras behov så tar människor hand om varandra. För det tredje är också arbete ett lidande likt Kristus, då arbetet att tjäna andra innebär möten med svårigheter.

Marxistisk teori om arbete tar sin utgångspunkt i att vad som skiljer människan från djur är att människan är medveten och kan planera sin aktivitet utifrån intellektet, i förhållande till djur som utför aktiviteter instinktivt. Människan med sin förmåga att tänka kan genom ändamålsenligt arbete förverkliga sig själv. Arbetet har utöver livsuppehållande aktivitet också kulturell betydelse. Genom att arbeta är människan medkreatör av den livsvärld som kan tjäna hennes syften, därav ges arbete ett högt värde.

Inom den *Tayloristisk teori om arbete* är grundpositionen är att människan är ovillig att arbeta och har en instrumentell inställning till arbete. Drivkraften att arbeta effektivt är den materiella standard som kan bytas mot lönen som arbetet ger, därför arbetar människan hårdare om det finns en positiv relation mellan prestation och lön. Motivet att uppnå ekonomisk vinning är helt för egen del.

Teorin tar upp behovstillfredställelse, men i den bemärkelse att behoven tillfredställs genom aktiviteter på fritiden, men som möjliggjorts genom ekonomiska resurser från arbetet, det handlar om en indirekt arbetstillfredställelse (Grenholm 1988).

I *Human Relations-skolans teori om arbete* är kärnan att människan inte är en isolerad individ utan en social varelse och har ett behov av att interagera med andra människor i grupper och sammanhang. Människors handlingar bestäms och påverkas av hur andra människor i dess omgivning agerar, vilka normer och attityder som finns inom gruppen. Människan enligt HR-perspektivet behöver förutom att tillfredställa arbetsbehovet, också tillfredställa behovet av social gemenskap, social status och uppskattning från andra. Vilken stämning som finns inom en arbetsgrupp påverkar i stor utsträckning arbetsprestationen, därför bör företag sätta två mål. Dels att öka effektivitet och produktivitet, dels att tillfredställa arbetarnas sociala behov.

I *Socioteknisk teori om arbete* åsyftas språkligt att det finns en relation mellan teknik och social organisation av arbete. Teorin är förankrad i en människosyn som säger att människan har sociala behov som måste tillfredställas. Dessa behov kan tillfredställas genom att arbeta. Det är de sociala behoven som enligt teorin är människans drivkraft till att arbeta. De sociala behov som avses är främst psykologiska behov som självförverkligande, och att individen genom arbetet kan utveckla sina individuella anlag och därigenom öka sin självkänsla. Självförverkligande ska uppnås genom arbetet och produktionens organisation, som karaktäriseras av egenkontroll, självbestämmande och delaktighet. Arbetet i sig ges högt värde då det är källan till tillfredställelse hos individen. Arbetets värde ökar ytterligare om det är ett medel för att producera nyttigheter för andra och bidra till ökad välfärd (Grenholm 1988).

3 TEORETISK OCH BEGREPPSLIG REFERENSRAM

Nedan presenteras tre övergripande meningar av arbete som Grenholm (1988) i sin analys identifierat, dessa är: 1) Arbete för ekonomiska resurser till livsuppehälle och behovstillfredställelse på fritiden. 2) Arbete för att tillfredställa sociala behov och behovet av självförverkligande. 3) Arbete för att producera varor och tjänster som tillgodoser andra människors behov.

3.1 Arbete för ekonomiska resurser till livsuppehälle och behovstillfredställelse på fritiden

Att se arbetet som endast en källa för att erhålla ekonomiska resurser, som i sin tur används för att ge livsuppehälle, samt som ett medel för att uppnå andra mål utanför arbetet benämns som en instrumentell inställning till arbete (Grenholm 1988).

Det var de engelska sociologerna John H. Goldthorpe och David Lockwood som myntade begreppet instrumentell inställning till arbete. Genom sina studier av engelska industriarbetare på 1960-talet fann de att en instrumentell inställning till arbete var vanlig. Goldthorpe och Lockwood beskriver den instrumentella inställningen som att arbete är ett medel för att förvärva den inkomst som behövs för att ge möjlighet att leva det liv som värdesätts. Anställdas involvering i arbetet fortsätter så länge som det ekonomiska utbytet anses som det bästa möjliga alternativet. Arbetet ges lågt värde och är inte socialt eller emotionellt betydelsefullt. Det som istället ges högt värde är att på ledig tid engagera sig i sina intressen och förverkliga olika projekt (Furåker 1991).

En mer solidarisk inställning till arbete, trots att målet är rent materiellt och handlar om att få en god lön, är den värderationella inställningen till arbete. Utifrån denna position så betyder det att individens mål är filtrerat genom kollegors och arbetsplatsens normativa sammanhang. Arbetsplatsens normer anses som adekvata, riktiga och meningsfulla och är därför rätt att förhålla sig till och agera utifrån i sin yrkesroll. Lönen kan inte intjänas på bekostnad av kollegor eller arbetsplatsens praxis (Berglund 2001).

Att inta en instrumentell inställning till arbete behöver inte uteslutande betyda att arbete ses som något negativt. Berglund (2001) visar i sin studie att en instrumentell inställning till

arbete är förenat med en positiv värdering om att arbete är ett bra sätt att tjäna pengar, men inget mer utöver det. Han har också identifierat vad han kallar en materialistisk inställning till arbete som bygger på positiva värderingar om arbete som en källa till hög inkomst. Att arbeta är för de flesta nödvändigt för att försörja sig, och de flesta människor har en instrumentell inställning till arbete i någon bemärkelse. Det finns dock gradskillnader i vilken utsträckning människor intar en instrumentell eller någon annan inställning till arbete. Den instrumentella inställningen är i hög grad relaterad till situationer där graden av kontroll i arbetet är låg.

3.2 Arbete för att tillfredställa sociala behov och behovet av självförverkligande

Människor skaffar sig sina sociala behov genom erfarenheter, utveckling och socialisering. Sociala behov uppstår och förändras över tid genom att människor befinner sig i olika situationer. Arbetet bidrar till att personer lyckas med att tillfredställa sina sociala behov om individens dominerande sociala behov stimuleras av arbetsuppgifterna. Om inte de sociala behoven stämmer överens med typen på arbete så förblir personens sociala behov otillfredsställda. De fyra sociala behoven är; *prestation*, *tillhörighet*, *intimitet* och *makt* (Reeve 2009).

3.2.1 Sociala behov

Behovet av *prestation* är längtan efter att göra något bra i relation till vad som generellt anses som utmärkt, det motiverar människor att nå framgång vid hård konkurrens. Att tävla med högt satta mål är en prövning för den personliga kompetensen som antingen slutar med vinst eller förlust. Det är en bred term som omfattar att tävla vid uppgifter, samt att tävla både med sig själv och mot andra. Vad som karakteriserar en prestationssituation är att en person blir stimulerad av att göra någonting riktigt bra, därför att prestationen om den lyckas kommer att resultera i en emotionell meningsfull utvärdering av dennes kompetens. Motivet som aktiverar prestationsbehovet är att göra något på ett bra sätt och visa personlig kompetens.

Behovet av *tillhörighet* kan komma från en rädsla att bli avvisad, och inte nödvändigtvis från att en person är utåtriktad och social. Människor söker tillhörighet och bekräftelse hos andra för att undvika negativa känslor, som att inte vara omtyckt eller känna sig ensam. Godkännande, acceptans och säkerhet söks genom personliga relationer. *Intimitetsbehovet* är en aspekt av tillhörighetsbehovet och handlar om en persons sociala involvering. Intimitet är en vilja att uppleva en varm och nära relation med en annan människa, samt ett kommunikativt utbyte med personen. Människor med stort behov av tillhörighet tänker ofta på vänner och relationer i positiva termer, de är intensiva lyssnare, självutlämnande och tycker kärlek och dialog är särskilt meningsfulla erfarenheter i livet. Motivet som aktiverar behovet av tillhörighet är att göra andra nöjda och få deras bekräftelse genom en trygg relation.

Behovet av *makt* handlar om en vilja att påverka, ha kontroll och inflytande över andra människor. Påverkan gör det möjligt att etablera makt, kontroll gör det möjligt att behålla makten, och inflytande ger möjligheten att utöka och återföra makten. Strävan efter makt kretsar ofta kring ett behov av att dominera, skaffa sig ett rykte och status. Individer med maktbehov försöker ofta att bli och stanna som ledare och de interagerar med andra på ett kraftfullt sätt och försöker få övertaget (Reeve 2009).

3.2.2 Självförverkligande och kreativitet

Abraham Maslow är utan tvekan den person som enskilt bidragit mest till begreppet självförverkligande. För Maslow var självförverkligande det högsta behovet i människans behovspyramid, och ses därför som den stora utvecklingskraften i människans liv (Nilsson 2005).

I Maslows behovspyramid är människans behov hierarkiskt organiserade vilket innebär att de fem behovstyperna systematiskt rangordnas från de lägsta till de högsta behoven. Självförverkligande handlar att kunna släppa fri sin kapacitet för att utveckla anlag, förmågor och egenskaper som gör det möjligt att förverkliga sin fulla potential. Arbete kan vara starkt motiverande och bidra till individers personliga utveckling (Kaufmann & Kaufmann 2007).

Enligt Maslow innebär självförverkligande en önskan att realisera sin egen fulla potential och bli allt man kan vara, och därigenom bli kreativ i dess fulla betydelse. Maslow har också föreslagit att självförverkligande och kreativitet kan ses som en och samma sak. Med kreativitet menar han inte någon speciell typ av kreativitet, utan att kreativiteten kan komma från var som helst och ta sig vilka uttryck som helst. Alla människor är kreativa på sitt eget sätt (Feist & Feist 1988). May (1975) menar också att kreativitet vidgar människors medvetande och att människors kreativa skapande är ett exempel på hur de förverkligar sig själva i världen. Ransome (1997) gör kopplingen mellan arbete och kreativitet och menar att människan arbetar för att skapa och uttrycka sina förmågor.

Simon (2009) beskriver den kreativa processen som att en individ uppfattar att en fysisk, känslomässig eller intellektuell struktur i en specifik situation inte fungerar. Insikten om att strukturen går att påverka stimulerar personen till att söka lösningen. En vision målas upp och från ett brett spektrum av olika känslor växer drivkraften att ta ansvar för att lösa problemet fram. Individens nyfikenhet att veta mer gör att den kreativa processen upplevs som meningsfull. Om personen har tillit till sin egen förmåga tar hon sig an problemet med en öppen inställning.

Hon blir då ett med problemet i sin "bubbla" och personens uppfattning om sin inre och yttre verklighet blir diffus, liksom tids- och rumsuppfattningen. Sinnena i denna fas är skärpta samtidigt som medvetenheten är hög och individen är fylld med energi. Problemlösaren håller en dialog antingen med sig själv eller med andra människor där frågor ställs, besvaras och mottas med ett öppet och reflektivt förhållningssätt. Detta är nödvändigt för det handlar om skapande utan tidigare erfarenheter, problemet är unikt. Det handlar om att hitta en egen lösning och ett eget uttryck. I uttrycket finns en genuinitet, den kreativa lösningen är en del av individens personlighet. Genom det egna uttrycket upplever individen sig ingå i ett större sammanhang, en delaktighet i den mänskliga gemenskapen eftersom hon lämnat ett avtryck av sig själv i världen. Att uttrycka sig själv känns meningsfullt och bidrar till att vara i kontakt med livet.

Kreativt skapande är en utvecklings- och mognadsprocess, ett objekt växer fram samtidigt som individen får nya erfarenheter och kunskaper. Det kreativa resultatet för med sig att individen utvecklas genom att lyckas skapa något som från början var en utmaning, vilket leder till att individen blir stolt. Resultatet genererar nya perspektiv att betrakta problem utifrån och nya sätt att tänka, kreativitetsprocessen bidrar till att individen lär sig något, får en ny färdighet och utvecklar sin potential.

3.3 Arbete för att producera varor och tjänster som tillgodoser andra människors behov

Berglund (2001) har identifierat en inställning till arbete som karaktäriseras av att positivt värdera ett arbete. Utmärkande för arbetet är att andra människor blir hjälpta och det är till nytta för samhället. Denna inställning benämns som den altruistiska attityden till arbete. Berglund har också funnit att upplevelser av positiva arbetsförhållanden leder till en altruistisk inställning till arbetet.

Klingberg (2001) beskriver vad altruism ur ett vårdperspektiv innebär och relaterar altruism till vårdpersonals förhållningssätt till patienter. Det handlar om att bekräfta människors och patienters värdighet, det vill säga att erkännas som en unik människa. Edlund (1994) beskriver värdighet ur två olika aspekter. Den absoluta värdigheten innefattar värdigheten som en människa har i egenskap av att vara människa. Den relativa värdigheten

är kopplad till hur människans värdighet beaktas utifrån ett kulturellt sammanhang, hur värdighet bedöms varierar i olika kulturer. Att bekräfta patienters värdighet innebär att respektera deras vilja och autonomi, genom att agera och hjälpa dem i utsatta situationer, utan att inskränka deras integritet.

Ur ett främjande perspektiv innebär den vårdande rollen att vara en medmänniska och engagera patienter, samt att ge patienter tillgång till sina egna resurser för att bättre kunna hantera en situation. I samtal med patienter lyfts oro upp till dialog där möjligheter att gå vidare för patienten diskuteras, vilket ger patienten motivation och kraft att utvecklas. Ur ett vårdperspektiv blir andra människors behov tydliga, behovet av vård kan vara skillnaden mellan liv och död, vilket gör vårddyrken ansvarsfulla. Det innebär ett ansvar för andra människor.

4 METOD

Den genomförda studiens empiri består av data insamlade från sex enskilda kvalitativa intervjuer som handlar om mening och meningsfullhet i arbete. Avsnittet inleds med en introduktion av den fenomenologiska metodinriktningen som används i studien. Fortsättningsvis beskrivs tillvägagångssättet med datainsamlingen och den femstegsmetod som används som fenomenologiska analysverktyget för att bearbeta data. Analysens fem steg exemplifieras löpande i texten.

4.1 Metodologisk utgångspunkt

Fenomenologi är en metodologisk inriktning där det intentionala medvetandet står i centrum. Intentionaliteten hos medvetandet innebär att den både är riktad och meningsskapande. Intentionaliteten är riktad i den meningen att medvetandet alltid betraktar ett objekt, och meningsskapande i den bemärkelsen att det finns ett samspel mellan det mänskliga medvetandet och det betraktade objektet. I spelet mellan medvetande och objektet uppstår en fenomenologisk verklighetsbild, den bild av verkligheten så som den upplevs (Fejes & Thornberg 2009).

Mitt kunskapsintresse handlar om barnmorskors upplevelser av mening och meningsfullhet i deras arbete. Fenomenologi som forskningsmetod är avsedd för att svara upp mot vissa typer av kunskapsintressen. Studien uppfyller två grundläggande kriterier för att ett kunskapsintresse ska kunna utredas med en fenomenologisk ansats. Det första kriteriet handlar om att kunskapsintresset ska vara fenomenorienterat, alltså handla om ett fenomen, som till exempel kan vara upplevelsen av stress i vardagen, eller så kan det vara ett mer specifikt intresse som upplevelsen av att vara motiverad för lärande i skolan. Det andra kriteriet handlar om att kunskapsintresset ska rikta sig mot det vetvärda i den utforskade upplevelsen (Fejes & Thornberg 2009).

Fenomenologi som forskningsmetod är ursprungligen den tysk-tjeckiske matematikern och filosofen Edmund Husserls verk. Den fenomenologiska utgångspunkten är att 'gå till sakerna själv'. Det innebär en metodologisk inriktning mot essensen i mänskliga upplevelser. Essensen är fenomenets väsen, det oförändliga i fenomenet som gör det till vad det är. Husserl skiljer på fenomenets essens och dess existens. Ett fenomenets existens är det som är speciellt och föränderligt, det som kan förändras utan att fenomenet upphör att existera. Det som inte kan förändras eller tas bort från fenomenet utan att det upphör att existera, det är det som är fenomenets essens, det är det generella som utgör fenomenets väsen (Bjurwill 1995).

Beskrivningar på denna generella nivå benämns som strukturell fenomenologi (Barbosa da Silva 1996). Essensen är den kärna av beståndsdelar en upplevelse inte kan mista, utan att upphöra av vara just denna upplevelse (Fejes & Thornberg 2009). Utgångspunkten blir alltså den subjektiva upplevelsen och det är fenomenvärlden som är det centrala intresset (Alvesson & Sköldberg 2008).

Det fenomenologiska tillvägagångssättet för att analysera och skapa mening i det empiriska materialet kräver förutsättningslöshet i dubbel bemärkelse genom *epoché* och *horisontalisering*. Epoché innebär att inga yttre referensramar får användas i förhållande till upplevelsen av det studerade fenomenet vid analysen, analysen sker på upplevelsens egna villkor. Inom fenomenologin benämns detta som parentessättning av tidigare kunskap. Horisontalisering innebär också att förutsättningslöst analysera empirin. Det handlar om att inga utforskade upplevelser får på förhand eller under analysfasen betraktas som mer eller mindre väsentliga än någon annan upplevelse. Instrumentet för att avgöra vad som är essensen i fenomenet utgörs av *fri föreställningsvariation*. Det handlar om att olika gestaltningar av en konkret upplevelse varierar i medvetandet, till exempel upplevelsen av vad som är meningsfullt i ett arbete. Syftet är att finna det som är oföränderligt i de olika gestaltningarna, det vill säga de beståndsdelar som inte går att avlägsna utan att fenomenet upphör att existera. Det är dessa gemensamma beståndsdelar som är fenomenets väsen, dess essens. Inga antaganden om beståndsdelarnas väsentlighet i relation till varandra får göras a priori (Fejes & Thornberg 2009).

4.2 Urval

Deltagarna som medverkade vid intervjuerna var sex kvinnliga barnmorskor inom den offentliga sektorn. De arbetade på ett lasarett i en större stad i Svealand. Barnmorskorna hade mellan fem och 30 års erfarenhet av yrket. En barnmorska är en legitimerad sjuksköterska med specialistutbildning inom reproduktiv och perinatal omvårdnad om 90 högskolepoäng. Utbildningen ger en av socialstyrelsen legitimation som barnmorska, vilket är en skyddad yrkestitel.

Urvalskriterier för studien var att deltagarna var kvinnor, samt legitimerade barnmorskor, och arbetade som barnmorska med en sysselsättningsgrad motsvarande minst 75 procent. Valet av barnmorskor som studieobjekt motiveras av resultatet från den arbetsmiljörapport som Arbetsmiljöverket (2009) publicerat. I rapporten framgår att barnmorskor tillhör den yrkeskategori som har bland den högsta andelen sysselsatta som upplever sitt arbete som meningsfullt. Barnmorskor inkluderas i den yrkeskategori av arbeten som kräver teoretisk specialistkompetens inom hälso- och sjukvård. Eftersom mitt kunskapsintresse var inriktad mot upplevelser av mening och meningsfullhet i arbete, så ställdes minimikravet att studiens medverkande statistiskt och objektivt tillhörde en yrkeskategori som upplevde sitt arbete som meningsfullt.

År 2001 fanns ungefär 8 700 barnmorskor, varav cirka 7 000 var sysselsatta. Av dessa 7 000 barnmorskor var approximativt 20 män (socialstyrelsen 2004). Andelen manliga barnmorskor är 0.3 procent ($20/7\ 000$) * 100 \approx 0.3. Eftersom andelen kvinnor är dominerande i yrket, så avgränsades studien till att endast omfatta kvinnliga barnmorskor. Därmed ökade möjligheten att kunna göra resultatet vad Langemar (2008) benämner som kvalitativt generaliserbart. Det vill säga att utifrån de mönster som identifierades i studiepopulationen, kunna applicera mönstren på barnmorskor i Sverige utanför studiepopulationen.

Kvinnliga barnmorskor valdes för att studiens resultat skulle bli mer allmängiltigt inom yrkeskategorin barnmorskor, därför att det är övervägande kvinnor inom yrket. För att studiens resultat ska vara representativt, bör insamlad empiri ge god information om det som undersöks. Urvalet var homogent med avseende på kön, för att få information på djupet om det studerade fenomenet. Urvalet var även homogent vad det gäller arbetsplats, samtliga barnmorskor arbetade på samma förlossningsavdelning. Urvalet var också heterogent, med avseende på antal år i yrket, för att få varierad informationen om fenomenet.

I planeringsfasen av studien skickades ett e-postmeddelande till avdelningschefen på förlossningsavdelningen. I meddelandet ställdes en förfrågan om det var möjligt att komma i kontakt med ett antal barnmorskor för att kunna genomföra en intervjustudie. I meddelandet klargjordes studiens syfte. Motiven varför barnmorskor efterfrågades till studien fördes också fram.

Informationen förmedlades till förlossningsavdelningens medarbetare via personalens veckobrev. Återkoppling på förfrågan skedde från en medarbetare på förlossningsavdelningen via ett telefonsamtal, där sex namn och telefonnummer förmedlades. Därefter kontaktades samtliga sex personer via telefonsamtal, för att personligen få frågan om en intervju var aktuell. Förfrågan accepterades och intervjutillfällena bokades. Till varje blivande intervjuperson skickade ett informationsbrev (se Bilaga 1) via e-post om studiens syfte, och information om personens rättigheter vid vetenskapliga undersökningar. Intervjupersonernas rättigheter delgavs utifrån vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

4.3 Datainsamling

Eftersom syftet med studien vara att studera upplevelser av mening och meningsfullhet hos barnmorskor, valdes en kvalitativ forskningsintervju som metod för att samla in det empiriska materialet. Kvale (1997) menar att syftet med den kvalitativa forskningsintervjun är att samla in beskrivningar av intervjupersonens livsvärld, och förstå den specifika meningen i de centrala teman som personen upplever och förhåller sig till. Enligt Fejes och Thornberg (2009) ligger forskningsintervjun som metod i linje med fenomenologi som forskningsmetod, där studier ofta genomförs med hjälp av intervjuer.

Insamling av det empiriska materialet påbörjades den 11 maj 2011 och avslutades den 20 maj 2011. Totalt genomfördes sex intervjuer. Fem av intervjuerna genomfördes på barnmorskornas arbetsplats under arbetstid på lasarettet. Intervjuerna ägde rum i samtalsrum, kontor och lediga undersökningsrum. En intervju genomfördes i hemmet hos en av de medverkande. Vid intervjuerna satt intervjuare och intervjuperson mer eller mindre snett mitt emot varandra. Thomson (2010) menar att de flesta har lätt att slappna av vid den placeringen, vilket är gynnsamt för intervjun. Intervjuerna varade mellan 25 minuter och 1 timme och 9 minuter. För att med hög säkerhet registrera intervjun, och för att underlätta senare analysfaser registrerades intervjun med en digital diktafon för ljudupptagning. Innan intervjun började informerades intervjupersonerna om studien syfte, och på vilka villkor intervjupersonen medverkar utifrån vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

4.4 Intervjuguide

För att ge ram åt intervjuerna användes en intervjuguide (se Bilaga 2) som enligt Kvale (1997) ger en översikt av de ämnen som ska tas upp, samt förslag till frågor. Intervjuguiden innehöll totalt 26 nyckelfrågor indelade i tre teman. Frågorna var korta och enkelt formulerade. Intervjuguiden var halvstrukturerad. Graden av strukturering påverkar intervjupersonen möjligheter att tolka hur en fråga kan uppfattas (Olsson & Sörensen 2008). Avsikten med den halvstrukturerade intervjuguiden var att låta intervjupersonerna knyta an till frågan utifrån deras egen uppfattning. Enligt Jacobsen (1993) kan intervjuer styras direkt och indirekt. Direkt styrdes intervjun genom att frågor ställdes utifrån intervjuguidens tre förutbestämda teman. Indirekt styrdes intervjun genom att uppföljningsfrågor ställdes utifrån intervjupersonens svar.

Intervjuguiden var indelad i öppningsfrågor och inledande frågor samt nyckelfrågor och avslutningsfrågor. De inledande frågorna var avsedda att leda samtalet mot de centrala ämnesområden som togs upp under nyckelfrågornas tre teman. Syftet med de avslutande frågorna var ett ge intervjupersonen möjlighet att prata fritt om vad som helst inom ramen för ämnet. Intervjuguidens tre teman handlade om *arbetets betydelse*, *arbetssituationen* och *arbetstillfredsställelse*. I anslutning till några av intervjufrågorna formulerades också ett antal uppföljningsfrågor, dessa frågor ställdes med syfte att utveckla fler aspekter utifrån de svar som förväntades på de öppna frågorna.

Innan intervjuerna påbörjades genomfördes en pilotintervju med en person från en annan yrkeskategori än vad som var aktuellt för själva studien. Intervjun spelades in.

Syftet med pilotintervjun var att testa frågornas relevans i förhållande till studiens frågeställningar, vilket kontrollerades genom att lyssna på frågorna och svaren från pilotintervjun. Utifrån pilotintervjun tillades två frågor. Kvale (1997) menar att intervjuguiden efterhand ska utvecklas. Mellan intervjuerna förändrades frågor som inte gav beskrivningar om det utforskade fenomenet, till frågor som var mer relevanta och bättre svarade upp mot studiens frågeställningar.

4.5 Databearbetning

Totalt resulterade intervjuerna efter transkribering i 64 sidor text som låg till grund för den fenomenologiska analysen. Kvale (1997) anser att vad och hur mycket som skrivs ut beror på syftet med undersökningen. Inledningsvis transkriberades materialet ordagrant, däremot utelämnades ickeord och pausljud som till exempel "mm" och "öö" eftersom syftet med analysen var att söka upplevelser av mening och meningsfullhet i arbetet, inte att göra en sociolingvistik eller psykologisk analys. Längre pauser än fem sekunder samt skratt markerades i texten. Ord som betonades i intervjun markerades med stora bokstäver. Förutom att återspegla intervjupersonens reaktion så fungerar även dessa markeringar i utskriften som minneskrokar, för att intervjuaren enklare ska kunna erinra sig om hur den faktiska intervjusituationen utspelades.

Kvale (1997) menar att utskrifter är avkontextualiserade samtal, och att intervjusammanhanget har betydelse för tolkningen. Innan intervjuerna transkriberades lyssnades var och en igenom i sin helhet, för att få en känsla för innehållet. När intervjupersonen talade om sig själv i andraperson, eller om någon annan i tredjeperson markerades detta med talstreck. Under intervjuprocessen utvecklades förförståelsen för ämnet och kännedom om datamaterialet. Detta förde med sig att endast materiel som hade direkt relevans för frågeställningarna transkriberades, samt att vissa uttalanden omformulerades för att fokusera innehållet i utsagan. Kvale (1997) anser att det kan vara önskvärt med viss redigering om den ska ge uttryck åt intervjupersonens åsikter.

4.6 Analysprocessen

Den fenomenologiska analysen som tillämpats har sin grund i Amedeo Giorgi's fem essentiella steg som syftar till att fastställa den utforskade upplevelsens essens. Jag är intresserad av de upplevelser som barnmorskorna har gemensamma, det som Georgi benämner som upplevelsens essens. Därför valde jag att använda femstegsmetoden. Metoden enligt Fejes och Thornberg (2009) lämpar sig väl för analys av ett mindre omfattande datamaterial, det vill säga färre än 50 intervjuer.

Tillvägagångssättet för analysen av det empiriska materialet redovisas genom ett exempel från en av studiens intervjuer. Syftet med metodbeskrivningen är att beskriva och synliggöra arbetsgången för respektive steg i den ordningen de utfördes. Analysprocessen omfattade totalt fem steg. Från steg ett till fyra hanteras varje utskrivna intervju enskilt var för sig, det vill säga att samtliga moment under respektive steg, till exempel tolkningar av meningsenheter gjordes oberoende de andra intervjuerna som utgjorde det empiriska materialet. I steg fem analyserades intervjuerna i relation till varandra, för att fastställa fenomenets gemensamma essens.

4.6.1 Steg 1: Bestämning av helhetsbetydelsen

Analysens inledande steg innebär en översiktlig genomgång av det insamlade materialet för att bilda sig en uppfattning om innehållet som helhet. Två kriterier ställs på materialet. För att texten ska bedömas som relevant krävs att den är *begriplig*, det vill säga texten ska gå att förstå samt att texten har *fokus*, vilket betyder att texten ska handla om den utforskade upplevelsen (Fejes & Thornberg 2009). De utskrivna intervjuerna lästes i sin helhet igenom två gånger. Intervjuerna bedömdes som både begripliga och fokuserade på upplevelser av meningen med arbete och meningsfullhet i arbetet. Samtliga sex intervjuer låg således till

grund för fortsatt analys efter steg ett. För att förbereda till nästa steg i analysen kodades varje intervju med en bokstav.

4.6.2 Steg 2: Avgränsning av meningsbärande enheter

I denna fas av analysen sker en mer detaljerad läsning av texten med syfte att bryta ned den till mindre delar och avgränsa texten till meningsbärande enheter, det vill säga fragment av texten som till exempel en koncentrerad del av en mening, eller hela meningar. Nyanser i textens meningsinnehåll söks. Varje meningsbärande enhet ska belysa någon ny aspekt av fenomenet. Enheternas olika nyanser skildrar variationer av den utforskade upplevelsen. Samtliga meningsbärande enheter tilldelas ett nummer utifrån textens identitetsbokstav, som tillkom i förra steget. Efter att texten indelats i meningsbärande enheter och betecknats med en bokstav och nummer, så sammanställs enheterna. Meningarna redigeras i sammanställningen genom att utsagorna ändras från förstapersonsform till tredjepersonsform (Fejes & Thornberg 2009).

Georgi (1985) menar att meningsbärande enheter bör brytas ned utifrån ett antal specifika kriterier. Helldin (1990) har i sin studie använt sig av kriterier vid sortering av meningsbärande enheter, men anser ändå att de uttalanden från intervjupersonen som är relevanta blir en subjektiv bedömning från fall till fall.

Jag har valt att använda studiens övergripande frågeställningar som kriterier, det vill säga; *mening ur ett individperspektiv, mening ur ett samhällsperspektiv* samt *meningsfullhet i arbete*. Dessa likställer jag med vad Georgi benämner som kriterier. Studiens frågeställningar har alltså fungerat som styrande kriterier och sorteringsverktyg vid indelning av meningsbärande enheter. Utsagor som haft någon relation till frågeställningarna har kodats med en bokstav samt en siffra, och därigenom omvandlats till en meningsbärande enhet (se Figur 1). Kodningen vid meningsenheterna indikerar att jag uppfattade det som att innebörden i utsagan förändrades. Utsagor som inte har berört ämnet samt mina egna frågor till intervjupersonen har utelämnats från vidare analys. Min egen subjektivitet utgör ett av de analys- och tolkningsinstrument som används i metoden. Indelningen av meningsbärande enheter gjordes oundvikligen på subjektiva grunder, men med förankring i studiens frågeställningar. Subjektivitetens konsekvenser diskuteras vidare i metoddiskussionen.

Med ett avgränsat textutdrag från en av intervjuerna har jag för avsikt att redovisa hur analysmetodens samtliga fem steg principiellt har tillämpats på det empiriska materialet. Exempelen ges i Figur 1, 2, 4 och 5.

Exempel av analysens steg 2: Indelning och sammanställning av meningsenheter

Beteckningarna D1, D2, D3 och D3 är meningsenheternas kod och IP står för intervjuperson.

Indelning:

(D1) Dels att det känns att man gör någonting för en annan människa, (D2) och även att jag blir tillfredställd av det jag gör liksom, (D3) att jag tycker att jag gjort någonting bra under dagen. (D4) Man får gå hem och känna att man gjort någonting av den här dagen.

Sammanställning:

(D1) Dels att det känns att **IP** gör någonting för en annan människa,
(D2) och även att **IP** blir tillfredställd av det **hon** gör liksom,
(D3) att **IP** tycker att **hon** gjort någonting bra under dagen.
(D4) **IP** går hem och känner att **hon** gjort någonting av den här dagen.

Figur 1. Exempel av indelning och sammanställning av meningsenheter i analysens steg 2.

4.6.3 Steg 3: Transformerings av vardagliga beskrivningar

I analysens tredje steg (se Figur 2) relateras meningsenheterna till varandra inom det uttalande de ingår i, analysen är således kontextuell. Syftet med steg tre är att utreda meningen i varje meningsenhet genom att noggrant reflektera över varje meningsenhet. Aktiviteten handlar om att genom meningstydande tolkning klargöra både den implicita och explicita meningen i intervjupersonernas utsagor. Den explicita meningen är lingvistisk och handlar om direkta språkliga uttryck. Den implicita meningen är extra-lingvistisk och handlar om indirekt språklig betydelse. Efter att både implicit och explicit mening tolkats och innebörden har identifierats, så omvandlas de vardagligt uttryckta meningsenheterna till mer exakta formuleringar, meningsenheterna genomgår en transformering. Texten komprimeras och de vardagliga beskrivningarna preciseras med mer abstrakta begrepp (Fejes & Thornberg 2009).

I steg tre har jag granskat varje enskild meningsenhet som ingår i varje utsaga för att söka identifiera dess mening. De enskilda meningsenheterna relateras också till varandra i den utsaga de ingår i för att inte förvränga utsagans sammantagna innebörd. Det har handlat om en tolkningsprocess där jag har försökt att identifiera varje enskild utsagas helhetsmening. Frågan som jag ställt till materialet hela tiden har varit "Vad säger den här meningen om fenomenet?". När jag ansett att utsagan har tolkats på ett sätt som gett en rättvis bild av vad intervjupersonerna sagt har utsagan formulerats till en mer koncis beskrivning av intervjupersonens uttalande. I denna fas sker en abstrahering och transformering av utsagornas naturliga form, det vill säga att utsagorna preciseras med hjälp av konkreta begrepp (se Figur 2). Graden av abstrahering varierar mellan de olika utsagorna som omformuleras beroende på hur det naturliga uttalandet var formulerat.

Exempel av analysens steg 3: Språklig tolkning och transformering

Exempel på explicit mening där inte någon tolkning behövs för att förstå innebörden i meningsinnehållet kan vara meningsenheten E1 nedan, som handlar om barnmorskans ansvar i arbetet.

(E1) **IP** ansvarar för barnet och mammans liv.

Ett exempel på implicit mening som kräver en extra-lingvistisk tolkning kan vara följande meningsenheter:

(E1) **IP växer** av att **hon** känner att **hon** kan göra skillnad,

(E2) att **IP** kan göra den här förlossningsupplevelsen till en bra upplevelse för paret.

IP menar inte att hon blir fysiskt större av sitt arbete utan hon utvecklas som person av att hon i sitt arbete får bidra med att positivt påverka händelser som har betydelse i människors liv.

Transformering:

Nedan presenteras de transformerade meningsenheterna utifrån den sammanställningen av meningsenheter från exemplet i steg 2:

Känslan av meningsfullhet kommer från att IP känner att hon arbetar för andra människor. IP blir tillfredställd genom att hon upplever att hon utträttat någonting betydelsefullt under dagen.

Figur 2. Exempel av språklig tolkning och transformering i analysens steg 3.

4.6.4 Steg 4: Framställning av fenomenets situerade struktur

I det fjärde steget av analysen söks fenomenets situerade struktur, det vill säga det centrala mönster som kommer till uttryck i intervjuerna. Mönster identifieras i respektive intervju var

för sig, därav är strukturen situerad. (Fejes & Thornberg 2009). Karlsson (1995) beskriver denna analys som vertikal. De transformerade meningsenheterna sorteras för att reducera irrelevanta utsagor och upprepningar, samt för att sammanfoga meningsenheter med liknande betydelse. Texten komprimeras men utan att för den skull utelämnas eller förvränga meningsinnehållet. Slutligen identifieras de centrala teman som framträder ur respektive intervju. Att identifiera teman är en process som börjar redan i steg tre och sker kontinuerligt fram till steg fem (Fejes & Thornberg 2009).

Studiens tre frågeställningar syftar till att besvara två perspektiv av mening med arbete, ett individperspektiv och ett samhällsperspektiv. Den tredje frågeställningen som syftar till att besvara vad upplevelsen av meningsfullhet i arbete består av. Dessa tre frågeställningar handlar utifrån min egen tolkning av tillämpat fenomenologiskt perspektiv, om tre olika fenomen. Jag hade också för avsikt att behandla dessa upplevelser om mening och meningsfullhet i arbete som tre skilda fenomen. Detta innebar rent praktiskt att analysmetodens fjärde och femte steg genomfördes tre gånger. Det berodde på att jag sökte fenomenets situerade struktur och dess teman utifrån att anlägga tre olika perspektiv, tillika studiens tre frågeställningar. Samtligt empiriskt material har genomgått steg fyra och fem i analysen tre gånger, men med skillnaden att materialet tolkats utifrån tre olika perspektiv med syfte att synliggöra essensen hos tre olika fenomen.

I steg fyra har jag analyserat de transformerade meningsenheterna från en intervju åt gången, för att söka respektive intervjus individuella mönster, dess situerade struktur. Inledningsvis har jag läst igenom de transformerade meningsenheterna för att skapa mig en helhetsuppfattning av innehållet. Därefter har meningsenheterna tolkats enskilt och i relation till andra meningsenheter inom samma uttalande, samt i relation till intervjun i sin helhet. Detta gjordes för att bestämma vilka meningsenheter som hade ett liknande innehåll. Meningsenheter med liknande innehåll grupperades sedan tillsammans. De grupper med liknande meningsinnehåll döptes med en övergripande titel, som beskrev innehållet i respektive grupp. Denna aktivitet ledde till identifiering av intervjus situerade struktur. Detta delmoment upprepades på samtliga intervjuer för att finna respektive intervjus situerade struktur, utifrån varje perspektiv som frågeställningarna representerar (se Figur 3 och 4). Hela processen som steg fyra innefattade upprepades tre gånger för att utifrån tre perspektiv identifiera intervjuernas situerade struktur, som låg till grund för identifiering av teman och slutligen för framställning av fenomenets essens i steg fem.

Exempel av analysens steg 4: *Transformering av meningsenheter*

Transformerade meningsenheter från en intervju

ME=Meningsenhet

ME1: IP uppskattar arbetet som förlösande barnmorska därför att det är varierande och oförutsägbart, vilket för med sig både spänning och förväntan inför arbetsdagen.

ME2: Det viktigaste för IP är att vara närvarande och tillgänglig för kvinnan och bemöta henne både professionellt ur ett medicinskt perspektiv, men också som medmänniska.

ME3: Både arbetskollegor och de patienter IP möter förändras från dag till dag.

ME4: IP upplever det som viktigt att utifrån varje enskild patient och situationen anpassa både bemötande och information, IP tror att det skapar trygghet hos patienten.

Figur 3. Exempel av gruppering av meningsenheter och framställning av fenomenets situerade struktur i analysens steg 4.

Exempel av analysens steg 4: Gruppering av meningsenheter och framställning av fenomenets situerade struktur

Gruppering efter meningsenheternas liknande innehåll

Meningsenhet 1 och 3 grupperades tillsammans i kategorin *Omväxlande arbete*, och meningsenheterna 2 och 4 utgjorde en del av kategorin *Trygghet*.

Omväxlande arbete

ME1: IP uppskattar arbetet som förlösande barnmorska därför att det är varierande och oförutsägbart, vilket för med sig både spänning och förväntan inför arbetsdagen.

ME3: Både arbetskollegor och de patienter IP möter förändras från dag till dag.

Trygghet

ME2: Det viktigaste för IP är att vara närvarande och tillgänglig för kvinnan och bemöta henne både professionellt ur ett medicinskt perspektiv, men också som medmänniska.

ME4: IP upplever det som viktigt att utifrån varje enskild patient och situationen anpassa både bemötande och information, IP tror att det skapar trygghet hos patienten.

Figur 4. Exempel av gruppering av meningsenheter och framställning av fenomenets situerade struktur i analysens steg 4.

4.6.5 Steg 5: Framställning av fenomenets generella struktur

Steg fem inleds med en grundlig granskning av de situerade beskrivningarna. De centrala temana ur respektive intervju ska slutligen identifieras (Fejes & Thornberg 2009). Detta beskriver Karlsson (1995) som horisontell analys. Centrala teman utgörs av transformerade meningsenheter med liknande innehåll. När teman identifieras krävs att de med säkerhet är empiriskt förankrade.

Sedan ska fenomenets essens framställas genom eidetisk reduktion. Genom att särskilja de teman som varierar från de teman som är invariata, inte varierar, indelas fenomenet i dess existens och essens. Det metodologiska instrumentet som används vid separering av variata och invariata teman är fri föreställningsvariation. Teman som varierar i beskrivningar, det vill säga är olika i respektive situerad beskrivning utgör fenomenets existens, dessa är variata och inte väsentliga därför att de inte säger något om fenomenets generella struktur, dess essens. De teman som är invariata, alltså inte skiljer sig från respektive situerad struktur är fenomenets essens. Det är de beskrivningar av fenomenet som respektive situerad intervjustruktur har gemensamt med varandra. Den gemensamma generella strukturen som representerar fenomenets essens är förankrad i en intersubjektiv överensstämmelse mellan samtliga intervjupersoners erfarenheter. Skillnaden är att fenomenets existens bygger på varje enskild intervjupersons relativa erfarenheter, de erfarenheter som inte är gemensamma (Fejes & Thornberg 2009).

I detta steg har samtliga intervjuers situerade struktur studerats för att identifiera de centrala teman som respektive intervju beskriver. Samtliga teman namngavs utifrån min tolkning av vad innehållet representerade. Vidare sammanställdes samtliga intervjuers teman överskådligt, och den eidetiska reduktionen med syfte att särskilja variata från invariata teman inleddes. Samtliga intervjuers olika teman jämfördes med varandra för att finna de teman som var återkommande, respektive de teman som endast förekom i enskilda intervjuer. Variata och invariata teman identifierades och separerades (se Figur 5). De invariata teman bildar fenomenets generella struktur. Invariata teman formuleras som enhetliga beskrivningar av fenomenet och är resultatet av analysen. Innehållet i de variata teman formulerades i kortare och mer kärnfulla beskrivningar.

För att kontrollera att empiriskt belegg fanns för de tolkningar som gjordes, gick jag tillbaka till både transformerade enheter och ursprungsintervjuerna för att förankra mina tolkningar. Även denna process i steg fem genomfördes tre gånger med utgångspunkt i studiens tre frågeställningar, eftersom avsikten var att framställa essensen av tre olika fenomen. Eftersom syftet med studien var att gestalta fenomenets essens, och inte dess existens som de variata teman representerar, så redovisas därför dessa inte i en lika omfattande beskrivning som de invariata teman. Däremot presenteras de översiktligt i resultatet under rubriken; variata teman, där jag också kommenterar innehållet i dessa teman (se Tabell 1,2 och 3). Detta gör jag för att på ett mer fullständigt sätt redovisa min empiri.

Exempel av analysens steg 5: Sammanställning av situerade beskrivningar samt identifiering av invariata teman från fenomenet *mening ur ett in individ-perspektiv*.

Invariata teman är kursiverade.

Intervju 1	Intervju 2
1. <i>Omväxlande arbete</i>	1. <i>Omväxlande arbete</i>
2. Möte med andra människor	2. Möte med andra människor
3. Skapa trygghet	3. Lön
	4. Stötta och vägleda
	5. Resultat
Intervju 3	Intervju 4
1. <i>Omväxlande arbete</i>	1. <i>Omväxlande arbete</i>
2. Möte med andra människor	2. Möte med kollegor
3. Skapa positiva upplevelser	3. Nyttä för andra människor
Intervju 5	Intervju 6
1. <i>Omväxlande arbete</i>	1. <i>Omväxlande arbete</i>
2. Möte med andra människor	2. Kollegial gemenskap
3. Skapa positiva upplevelser	3. Skapa positiva upplevelser
4. Nyttä för andra människor	4. Lön

Figur 5. Exempel av sammanställning av situerade beskrivningar samt identifiering av gemensamma teman i analysens steg 5.

4.7 Principer för resultatredovisning

Resultatet av undersökningen redovisas som enhetliga beskrivningar av essensen av barnmorskornas upplevelser. För att exemplifiera intervjupersonernas upplevelser redovisas citat i anslutning till beskrivningarna. Kortare citat kursiveras och vävs in i texten, längre citat redovisas fristående från övrig text med indrag. För att öka intervjudeltagarnas integritetsskydd får de i resultatredovisningen ett annat namn än det de har i verkligheten. För att redovisa barnmorskornas olika berättelser har de tilldelats ett nummer mellan ett och sex. Citat markeras till exempel; (B3), som betyder att barnmorska nummer tre citeras. När ett talstreck förekommer i citaten, betyder det att barnmorskan återberättar något utifrån en patients perspektiv.

5 RESULTAT

I resultatet presenteras fenomenets essens utifrån tre olika perspektiv för att svara mot studiens frågeställningar. I resultatet redovisas kännetecknen för de gemensamma teman som utgör fenomenets generella struktur, dess essens. Kännetecknen kan vara sammansatta av flera

mindre delar, däremot finns ingen inbördes rangordning av delarna, oavsett hur de presenteras i resultatet. Avslutningsvis sammanfattas resultatet utifrån varje perspektiv.

5.1 Upplevelser av meningen med arbete utifrån ett individperspektiv

Kännetecknet är: Ett omväxlande arbete. Arbetet är ur ett tidsperspektiv varierande då arbetstiderna är oregelbundna. Arbetet börjar och slutar på bestämda tider, men var passet ligger på dygnet varierar. Att arbeta med en bruten dygnsrytm innebär att fritiden också kan disponeras på olika tidpunkter, variationen blir dubbelverkande på både arbetsliv och privatliv.

En barnmorska uttrycker att: *”... jag tycker det är bättre att få börja 14:30 och sluta klockan 22:00 och vara ledig mitt i veckorna ”* (B1). Eftersom barnmorskorna individuellt arbetar mellan olika tider under olika perioder så förändras sammansättningen av arbetsgruppen kontinuerligt. Samtidigt befinner sig patienterna på förlossningsavdelningen under en kort men intensiv tid. Detta gör att genomströmningen av människor på förlossningsavdelningen är hög.

En barnmorska berättar hur hon upplever mötet med kollegor och patienter:

”... det är glädje när jag kommer in på mitt jobb, möter mina arbetskollegor, får ett glatt leende, ett hej. Och sen det här YES! Vad får jag för utmaning idag, vad ska jag jobba med idag. Det är en otroligt positiv känsla och möta alla olika människorna som kommer dit och är så förväntansfulla.” (B4).

Flera barnmorskor talar om det kollegiala stödet och gemenskapen samt ett gott klimat på arbetsplatsen, något som bottenar i en delad samsyn på arbetet. Arbetssituationen både bidrar till variation och är en resurs för att hantera variationen.

En barnmorska säger att: *”... vi har ett bra klimat här. Vi har bra jobbkompisar här och vi stöttar och hjälper varandra, och har väldigt roligt tillsammans.”* (B6). Variationen består också av att arbetet ur flera aspekter är oförutsägbart på olika nivåer. Det handlar om förändring utifrån två tidsperspektiv, ett långsiktigt perspektiv som sträcker sig över hela arbetspasset, samt ett närtidsperspektiv som innebär förändringar vid specifika tider inom ramen för arbetspasset. Ur ett längre tidsperspektiv så varierar arbetsbelastningen från dag till dag på förlossningsavdelningen, vilket kräver att personalen anpassar sin arbetskapacitet och hur personalresurser fördelas. Variationer i arbetsbelastningen är resultatet av kombination av patientflödet och personalresurser. Ständiga fluktuationer i arbetsbelastning gör att arbetstempot varierar från låg till hög aktivitet.

Om oförutsägbart och variation i arbetet talar en barnmorska:

”Det är ju liksom både förväntan inför hur det ska vara när man kommer hit, om det är mycket patienter och vad det är för sorts patienter. För det är ju så att man aldrig blir riktigt fullärd i det här yrket, man stöter alltid på nya grejer som man inte har sätt tidigare, och det är ju alltid en blandning av förväntan och att det ska bli roligt.” (B3).

En annan barnmorska beskriver med ett konkret exempel av vad variationen kan bestå av och hur hon upplever att inte hela tiden exakt veta vad som kommer att hända:

Det roligaste kanske är de här passen då jag jobbar som förlösande barnmorska för då vet jag aldrig vad jag har framför mig. Det kan vara så att jag får tre mammor som ska föda barn, eller det kan vara så att jag inte får någon. Och om jag får tre mammor så kan en vänta sitt första barn, och någon kanske väntar sitt femte och de kan vara i olika stadier av förlossningen så det är en spänning och förväntan för man vet aldrig hur en arbetsdag kommer att se ut. (B2).

Inom förlossningsvården krävs ibland mycket snabba insatser då tillståndet hos en patient på kort tid kan förändras. Det är insatser med kort varsel, ett exempel på variation i närtid. En barnmorska ger ett exempel på en sådan situation och hur hon upplever tempoväxlingar:

Om det väl händer någonting, ska man tänka snabbt och agera väldigt fort och inte stå alldeles handfallen. Man måste kunna ta tag i saker. Har man en förlossningspatient så kan allt vara frid och fröjd, och så plötsligt så går det jättefort. Man får dåliga fosterljud och måste göra ett akut kejsarsnitt väldigt snabbt, eller att man får ut en bäbis och att den blir dålig, eller mamman börjar blöda snabbt, och då blöder de oftast ganska mycket och då måste man vara snabb. Det är väl det som är, inte kul men att man får vara lite på tårna hela tiden. Man måste reagera snabbt och veta vad man ska göra, det är lite fascination i det. (B5).

Ytterligare en barnmorska pratar om vad hon tycker om kravet på att vara handlingskraftig i arbetet. Hon vet aldrig vad som kommer att hända, men samtidigt ska hon vara beredd på allt:

”... man vet aldrig hur dagen kommer att sluta eller vad man kommer att vara med om. Jag tycker om de här akuta skeendena där det växlar snabbt.” (B6).

5.1.1 Sammanfattning av kännetecknen

Arbetet upplevs som omväxlande av barnmorskorna. Omväxlingen består av tidliga skillnader då arbetet utförs, men också variationer av arbetsuppgifter. Variationerna handlar också om de många möten med olika människor som barnmorskorna träffar, möten som utgörs av både kollegor och patienter. Tillsammans bidrar dessa beståndsdelar till en god arbetsmiljö och en helhetsupplevelse av omväxling på arbetsplatsen. Omväxling upplevs med förväntan och spänning och gör att arbetet är stimulerande att gå till.

5.2 Upplevelsen av meningen med arbete utifrån ett samhällsperspektiv

Kännetecknet är: Att skapa en positiv upplevelse. En grundläggande förutsättning för att skapa en positiv upplevelse hos patienter och anhöriga är att den medicinska säkerheten garanteras och upprätthålls på en hög nivå inom vården. Den medicinska säkerheten för patienterna är alltid högsta prioritet. Barnmorskorna ansvarar för mammans och barnets liv, och målet är att de båda ska lämna förlossningsvården vid god hälsa. Att smärtlindra är ett exempel på åtgärd för att minska obehag ur ett medicinskt perspektiv. Utifrån att de medicinska kraven är uppfyllda arbetar barnmorskorna med många olika aspekter som påverkar vårdtagares och anhörigas upplevelser av mötet med förlossningsvården.

Ytterligare en grundbult utöver det medicinskt tekniska för att skapa positiva upplevelser är att paren som väntar barn känner sig trygga och har förtroende för barnmorskorna. Det mänskliga mötet mellan personal och vårdtagare är därför viktigt.

En barnmorska berättar om betydelsen av patientkontakt och att vara tillgänglig:

”... bara man är där ger dem trygghet på något sätt. En del är ju väldigt oroliga, och är man då inte där och kan bekräfta att allting är okej så då blir de ännu mera oroliga och får mera ont. Jag menar att är de inte trygga så blir hela situationen mycket jobbigare för dem och de kanske får mera ont också. För det kanske inte är smärta egentligen, utan det är oro som ter sig som smärta.” (B5).

Patienter anländer ofta till förlossningen med en egen uppfattning om hur de vill att förlossningen ska genomföras. Barnmorskorna är lyhörda för parens önskemål och försöker i

största möjliga mån möta deras föreställning om hur de vill att förlossningen ska gå till. Sjukhusmiljön i sig kan också vara främmande för paret vilket kan skapa en osäkerhet.

En barnmorska berättar om betydelsen av kommunikation, och att bemöta individen på hennes villkor och utifrån hennes behov. Ett bemötande som karaktäriseras av medmänsklighet, ödmjukhet och att individen ska känna sig unik:

”Det gäller att se individen och att anpassa ditt sätt att vara och din information till just den individen, det tror jag skapar trygghet. Det tekniska är ju oerhört viktigt men det ger sällan en god upplevelse av sjukvården. Utan det handlar hela tiden om en balansgång mellan ett bra bemötande och ett individuellt bemötande, en bekräftelse på att du är speciell för mig som patient...” (B2).

Att föda barn är påfrestande, smärtsamt och en kraftansträngning. För att förlossningen ska bli en positiv upplevelse för paret är det viktigt att paret känner att de aktivt medverkar och har resurser för att hantera situationen. Barnmorskorna arbetar med främst kvinnornas självförtroende till deras egen förmåga att hantera förlossningen, genom att motivera kvinnorna och bekräfta dem och deras prestation, vilket stärker deras självkänsla.

En barnmorska berättar om sin roll som barnmorska och sina erfarenheter:

Jag försöker hela tiden att stötta paret i deras förlossning, för det är ju deras förlossning och jag är ju bara med som en stöttepelare och ett bollplank, samt deras medicinska livlina. Men det är deras förlossning och deras önskemål som jag måste utgå ifrån när jag planerar förlossningen. Jag försöker att förmedla det naturliga i att föda barn. Man hjälper kvinnan att se att även fast att det gör ont så är det ett naturligt skeende, det är alltså inte farligt och att patienten på nåt sätt bli mer avslappnad. Är de mer avslappnade så gör det mindre ont och att de känner att de gör det själva. Det är ju inte jag som gör det, utan det är ju de som med mig vid sidan om som bollplank. Man ger dem verktygen att hitta styrkan i sig själva, att ge dem kraften att växa genom att de faktiskt inser att de klarar av det här. Och de växer otroligt genom hela förlossningsförloppet. (B6).

En annan barnmorska berättar vidare om att vara medskapare av en positiv förlossningsupplevelse och patienters personliga utveckling genom att föda barn:

”... de allra flesta patienterna är ju jättenöjda och glada. De kanske inte nödvändigtvis är nöjda med mig som barnmorska, men de är nöjda med sig själva, de växer som personer. – Jag klarade det här, det trodde jag aldrig jag skulle fixa! Och då har man på något sätt varit där och hjälp dem att fixa det ändå.” (B5).

Vidare talade en barnmorska om stunden direkt efter förlossningen om den sinnesnärvaro och känslighet som krävs i stunden. Barnmorskan tonar ned sin egen arbetsinsats och framhåller kvinnan och parets bedrift på ett medvetet sätt för att bidra till en behaglig atmosfär och ett positivt förlossningsminne:

”... många kanske har bilden av barnmorskan och ett litet barn, men då är vi inte med i bilden. Då backar man och man låter föräldraparet vara i centrum, man försöker vara tyst och dämpad och ha paret som centralfigurer inne på salen. Det är inte jag och min kollega som ska vara centralfigurer utan det är familjen, den nya familjen.” (B4).

5.2.1 Sammanfattning av kännetecken

Förutom att upprätthålla den medicinska säkerheten för att patienter ska vara vid god hälsa när de vistas på förlossningsavdelningen, så arbetar barnmorskorna med flera andra aspekter för att skapa en positiv upplevelse i samband med att få barn. Det handlar främst om att genom det mänskliga samspelet mellan personal och vårdtagare skapa förtroende och trygghet hos patienterna. Att möta varje enskild individ utifrån deras specifika förutsättningar. Vidare arbetar barnmorskorna med att motivera och stärka kvinnorna som ska föda så att de känner att de har resurser att hantera förlossningen. Barnmorskorna bekräftar kvinnorna och paren samt belyser deras prestation. Genom barnmorskans empatiska förhållningssätt kan paren känna att förlossningen är deras speciella ögonblick. Dessa delar bidrar till att skapa ett gott förlossningsminne och sprider en positiv bild av att få barn samt en positiv bild av förlossningsvården i samhället.

5.3 Upplevelsen av meningsfullhet i arbetet

Upplevelser av meningsfullhet i arbetet består av två delkännetecken som tillsammans utgör huvudkännetecknet av fenomenet. Huvudkännetecknet: Att vara involverad i andra människors unika situation. Barnmorskorna kommer i nära kontakt med människor som genomgår en viktig och betydelsefull fas i livet. De möter människor som befinner sig i ett tillstånd av förväntan och spänning och som står inför en händelse som kommer att påverka deras framtid. Att få barn är en känslomässig upplevelse och en unik händelse i människors liv, som barnmorskor i hög grad är delaktiga i. Patienterna befinner sig i ett fysiologiskt tillstånd som stundtals är bortom deras kontroll, de påverkas också emotionellt av graviditetsprocessen. Patienterna är beroende av barnmorskorna som ansvarar för den medicinska säkerheten, de är även ett medmänskligt stöd och patienternas trygghet, patienterna befinner sig således i en utlämnad position. Förlossningssituationen är påfrestande för patienten och ansvarsfull för barnmorskorna. Under förlossningsförloppet sker en fysisk och känslomässig vändning. Genom att barnmorskorna förlöser patienten förändras atmosfären i förlossningssalen. Patienten övergår från ett smärttillstånd, till ett sinnestillstånd som karaktäriseras av lycka och glädje. Denna situation upplever barnmorskorna nästan dagligen.

Delkännetecken 1: En utlämnad position. Att vara gravid är för olika kvinnor mer eller mindre fysiskt och mentalt påfrestande, men tillståndet bidrar till en känsla av behov av medicinsk vård och professionellt stöd. Patienterna kan under graviditeten vara oroliga för att graviditeten inte utvecklas normalt. När de kommer till förlossningsavdelningen kan de känna att de hamnar i ett underläge, dels för att en del är ovana vid sjukhusmiljö vilket kan väcka olust, men också beroende på att patienterna är smärtpåverkade. Den fysiologiska processen som pågår i kroppen gör att smärta uppträder bortom patientens kontroll. Att vara gravid är ett ovisst tillstånd som gör att personliga egenskaper till viss del förändras, till exempel den sociala kompetensen som gör kommunikation med andra människor mer ansträngande. Patienten kan också uppleva förlossningen som skrämmande och ogenomförbar, och att de saknar resurser för att hantera situationen. Förlossningen är sedan ansträngande och smärtsam, och dessutom en fas som innebär en viss risk för komplikationer som kan få konsekvenser för mammans och barnets hälsa.

En barnmorska beskriver slutet på graviditeten som:

” ... det är besvärligt att föda barn, det är tufft och det är tungt och det gör ju ont, det är liksom alltihopa det här, och det är en känsla av att - Det här fixar jag aldrig! ”. (B2).

Om parens situation när de kommer till förlossningsavdelningen säger en barnmorska:

”Det är ju så att man är ganska utlämnad när man kommer hit och ska föda barn och har ont, så de uppskattar nog att de kan få lite hjälp.” (B1).

Delkännetecken 2: En unik händelse i människors liv. Att fatta beslutet att skaffa barn är för många människor ett av de mest betydelsefulla, och viktigaste besluten i deras liv. Även om det inte alltid finns ett genomtänkt och välgrundat beslut bakom, så är händelsen att bli förälder unik. Det händer oftast endast en eller ett fåtal gånger under en livstid. Att bilda familj innebär en omställning som i olika grader påverkar föräldrarnas livssituation för resten av livet. I de allra flesta fall är barnet planerat, önskat och efterlängtat, och att bli förälder förknippas med positiva förväntningar och glädje.

En barnmorska berättar hur hon känner inför sitt arbete:

”Jag tycker det är ett jobb att vara stolt över, vi jobbar med livet på något sätt, jag menar att få barn är ju för de flesta människor en av de viktigaste händelserna i ens liv. Att vi får vara med och dela det ögonblicket är ju faktiskt fantastiskt.” (B5).

En annan barnmorska beskriver att:

”... det är ju något jättestort och få vara med ett par som ska bli föräldrar, det är liksom det största som kan hända i livet. Det blir ju ett lyckorus, man får ju gå lite med adrenalinkickar hela tiden, man får någonting tillbaka och känner att man blir upplyft när man får vara med om en sådan händelse”. (B3)

Förlossningsförloppet är en känslomässig upplevelse för både paren och barnmorskorna. Förlossningen är en medicinskt kritisk fas under barnmorskornas ansvar samt en utmaning och kraftansträngning för mammans del. Om upplevelserna i samband med en förlossning berättar en barnmorska:

”... så när man får lägga upp barnet på mamman är ju också en jättestor grej, och se hur hela hennes ansikte då som har varit lätt plågsamt under en längre tid bara förändras till att bara vara ett stort leende ”... det är leenden blandat med tårar, man ser lyckan och värmen hos paret det är ju glädjetårar.” (B4)

5.3.1 Sammanfattning av huvud- och delkännetecken

Barnmorskor möter människor som står inför en förändring i livet. Att skaffa barn är för de flesta människor en betydelsefull och glädjande händelse. Under graviditeten och vid förlossningen är patienterna beroende av barnmorskornas kompetens för att göra graviditeten och förlossningen trygg och säker. Barnmorskorna förlöser patienter nästan dagligen, något som bidrar till andra människors lycka och därigenom en upplevelse av meningsfullhet i arbetet.

5.4 Variata teman

I tabellerna redovisas de variata teman som identifierats för respektive frågeställning (se Tabell 1,2 och 3). Dessa teman har inte alla varit gemensamma för samtliga barnmorskor, dock har flera teman varit gemensamma för några av barnmorskorna. Eftersom fokus i denna studie varit på att beskriva de gemensamma teman, så presenteras de enskilda teman i komprimerad tabellform följt av en kort kommentar från mig om vad temat handlar om. Teman presenteras utan någon inbördes ordning. För att ge en komplett bild av samtliga teman som identifierats så redovisas också de invariata teman i tabellerna. Dessa teman kommenteras ej eftersom de utförligt beskrivits i resultatet.

Tabell 1

Mening med arbetet ur ett individperspektiv

Invariata teman	Variata teman	Kommentarer
Ett omväxlande arbete	Nytta för andra människor	Det finns ett behov av vård och omsorg som barnmorsk tillgodoser
	Kollegial gemenskap	Ett socialt klimat präglad av känslan av att ingå i ett team med humor, glädje och stöd
	Skapa positiva upplevelser	Patienten ska vara nöjd med vård, personal och sin egen prestation
	Främja hälsa	Hälsofrämjande arbetsätt med fokus på att identifiera individens resurser
	Resultat	Utmanings- och målorienterad attityd till arbetet
	Skapa trygghet	Handlar om att låta patienten själv bestämma så mycket som möjligt och ha makt över sin egen situation
	Stödja och vägleda	Handlar om att dela sina erfarenheter med både kollegor och patienter så att de effektivt kan nå sina mål
	Lön	Instrumentell inställning till arbetet, man jobbar för att tjäna pengar
	Möte med andra människor	Handlar om den sociala interaktionen mellan människor

Not. Teman från analysens femte steg.

Tabell 2

Mening med arbetet ur ett samhällsperspektiv

Invariata teman	Variata teman	Kommentarer
Att skapa en positiv upplevelse	Kunskapstradition	Föra kunskap över generationsgränser
	Skapa trygghet	Inge förtroende i samhället genom medicinsk kompetens och professionellt yrkesutövande
	Främja folkhälsa	Informera och rådgiva om sexuell hälsa. Skapa positiva självbilder och sund syn på sexualitet. Minska STD och oönskad tonårsgraviditeter. Öka livskvaliteten.
	Kompetensutveckling	Utbilda och utveckla en redan hög nivå av förlossningsvård

Not. Teman från analysens femte steg.

Tabell 3
Meningsfullhet i arbetet

Invariata teman	Variata teman	Kommentarer
Huvudkännetecken: Att vara involverad i människors unika situation	Personlig utveckling	Att arbeta med att positivt påverka människors liv stärker den egna personen och kompetensen
Delkännetecken 1: En utlämnad position	Bearbeta negativa föreställningar	Handlar om att vända en negativ föreställning om förlossningen till en positiv bild för patienten
Delkännetecken 2: Unik händelse i människors liv	<p>Patienters utveckling</p> <p>Glädje hos patienter</p>	<p>Att se när patienter växer med sin uppgift och hanterar sin egen situation</p> <p>Att se patienter glädjas är en drivkraft i arbetet</p>

Not. Teman från analysens femte steg.

6 DISKUSSION

Diskussionen är indelad i två huvudavsnitt. I metoddiskussionen belyser jag metodologiska problem med datainsamling och tillämpning av analysen, jag försöker också motivera och argumenterar för de ställningstaganden jag gjort genom metodarbetet. Jag lyfter även fram styrkor och svagheter med undersökningen. I resultatdiskussionen återkopplar jag resultaten till tidigare forskning och den teoretiska referensramen. Diskussionen avslutas med en sammanfattning av mina reflektioner.

6.1 Metoddiskussion

I detta avsnitt problematiseras de val och bedömningar jag har gjort genom min undersökning gällande urval av deltagare och intervjuplatsen. Slutligen gör jag en kritisk granskning av hur jag använt analysmetoden.

6.1.1 Urvalet

Barnmorskor som deltagare till studien motiverades med stöd från de resultat som Arbetsmiljöverket publicerat i en arbetsmiljörapport från 2009. Resultaten från rapporten visade att barnmorskor upplevde sitt arbete som meningsfullt. Arbetsmiljöverkets undersökning var en nationell enkätundersökning. Resultaten från undersökningen är statistiskt sammanställda och redovisas som data på aggregerad nivå. Detta innebär att det inte gick att dra slutsatser om enskilda individers upplevelser av meningsfullhet i arbete. Det skulle hypotetiskt kunna vara så att barnmorskorna på den för studien aktuella arbetsplatsen, inte upplevde sitt arbete som meningsfullt, även om det föreföll osannolikt. I intervjuernas initiala fas gavs också indikationer på att intervjupersonerna upplevde sitt arbete som meningsfullt. Möjligheten fanns att i efterhand enligt de två kriterier som ställs på det empiriska materialet om begriplighet och fokus, välja bort material som inte tillförde något om fenomenet.

För att komma i kontakt med deltagare till studien kontaktades inledningsvis avdelningschefen på förlossningsenheten. Langemar (2008) belyser etiska och metodologiska problem med urvalsförfarande då kontaktförmedling sker via en överordnad person. För det första är det inte att betrakta som ett fritt val för blivande deltagare till studien. Anledningen är att chefen som befinner sig i en överordnad position, och i en bemärkelse ber om en tjänst, vilket kan vara svårt att säga nej till.

Dessutom uppstår ett hot mot anonymiteten för de personer som eventuellt väljer att delta i studien. Då en överordnad person förmedlar potentiella deltagare för studien hamnar urvalet utanför min kontroll, vilket gör att det kanske inte är möjligt att kontrollera så urvalet blir representativt.

Jag gjorde en avvägning och bedömde att det var mer rätt än fel att rekrytera deltagare till studien via avdelningschefen på lasarettet. Dels för att få ett godkännande att jag som student har tillåtelse att genomföra undersökningen, dels för att mina frågor rörde personalens arbetsplats och arbetssituation. Att informationen till barnmorskorna om min studie delgavs genom avdelningschefen gjorde det även legitimt för personalen att delta om de ville.

Vad det gäller urvalet och möjligheten att generalisera resultatet finns en viktig faktor att ta hänsyn till, nämligen att samtliga barnmorskor arbetade på samma arbetsplats. Upplevelser som har att göra med mening och meningsfullhet är sannolikt kontextberoende. Vad som skapar förutsättningar för olika upplevelser borde kunna variera från en arbetsplats till en annan. Hur väl organisationen fungerar och hur personalgrupper sätts samman torde skapa förutsättningar för olika upplevelser av mening och meningsfullhet på olika förlossningsavdelningar.

6.1.2 Deltagarantal

Beträffande deltagarantal i kvalitativa undersökningar är antalet på förhand sällan givet, så inte heller i min egen intervjustudie. Kvale (1997) menar att intervjuer ska genomföras tills tillräcklig data är insamlad för att besvara de frågeställningar som formulerats. I min studie var det fenomenet som stod i centrum. Deltagarnas fenomenologiska livsvärld skulle beskrivas. Ett fenomenologisk fenomenet kan utifrån den femstegsmetoden som jag använt, beskrivas med ett varierande antal intervjupersoner. Det skulle vara möjligt att identifiera gemensamma teman utifrån både fyra och 20 subjekt, och således på ett korrekt sätt tillämpa metoden. Kvale (1987) anser dock att antalet intervjupersoner ofta är för högt. På grund av för mycket data blir det svårt att ordentligt tolka enskilda intervjuer. Det är många faktorer som påverkar vilket antal intervjupersoner som är lämpligt. Helldin (1990) tar bland annat upp karaktären på fenomenet och balansen mellan variation och noggrannhet. I mitt fall kan typen av frågorna och min egen erfarenhet som intervjuare påverka hur många intervjuer som är lämpligt att genomföra.

Jag gjorde sex intervjuer. Utifrån mina frågor så tillkom inga fler nyanser i de svar jag fick från barnmorskorna efter den femte intervjun, vilket kan tolkas som att mättnad uppnåddes. Det verkar föga troligt att ytterligare intervjuer med deltagare ur den homogena gruppen som barnmorskorna tillhörde, skulle tillföra nya aspekter på mina frågeställningar, därför avbröt jag efter sex intervjuer. Jag hade med hög sannolikhet fått ett liknande resultat med fyra intervjuer, men jag kanske då inte hade fått samma djup och variation i resultatet, vilket bör eftersträvas. Det är möjligt att i ett annat sammanhang hade ett annat antal intervjupersoner varit mer lämpligt för att framställa samma fenomen som i denna studie. Men utifrån mina egna förutsättningar och villkoren för studiens genomförande har sex intervjuer genomförts, varken fler eller färre. Därigenom har också studiens samtliga frågeställningar har besvarats.

6.1.3 Intervjuplatsen

Den fysiska platsen för intervjun spelar en viktig roll för resultatet. Vissa platser utlöser bestämda sinnesstämningar tankar och minnen. De praktiska konsekvenserna av en intervju måste vägas in också, intervjupersonerna får inte utsättas för onödigt besvär (Jacobsen 1993).

Eftersom studien handlade om upplevelser från arbetet så kan det ses som en fördel att fem av sex intervjuer genomfördes på barnmorskornas arbetsplats. Den autentiska arbetsmiljön kan göra det är enklare att minnas upplevelser från arbetet. Platsen och tiden för intervjuerna kan ha haft betydelse för hur intervjuerna blev. Intervjuerna genomfördes på arbetstid vilket också har sina för- och nackdelar. Intervjutillfället kan skapa stress hos intervjupersonerna då arbetstiden användes till intervjusamtal istället för till ordinarie arbete, det stod naturligtvis

barnmorskorna fritt att närsomhelst avbryta intervjun om de behövde återgå till arbetet, vilket också förtydligades i informationen innan intervju påbörjades.

Fördelen för barnmorskorna var att det var enkelt att medverka i intervjuerna då de genomfördes på arbetsplatsen och på arbetstid, samt att ingen fritid togs i anspråk. En intervju genomfördes hemma hos en av barnmorskorna, även i detta fall överläts val av tid och plats för intervjun till intervjupersonen. I detta fall är det rimligt att anta att intervjupersonen inte påverkades av arbetsplatsens fysiska miljö. Att inte genomföra intervjun på arbetsplatsen utan i hemmet behöver dock inte påverka intervjun negativt. Personens förmåga att återberätta upplevelser från arbetet kan bero på andra faktorer än att personen befann sig på arbetsplatsen när intervjun genomförs, till exempel en god inlevelseförmåga i sin yrkesroll och ett gott minne. Då valet av intervjuplatser helt överläts till intervjupersonerna antas att dessa platser också var de som gav de bästa förutsättningarna för en god intervjusituation. Fördelarna med att genomföra intervjuerna på förlossningsavdelningen vägde i detta fall över nackdelarna, eftersom platserna var utvalda av intervjupersonerna själva.

6.1.4 Analysmetoden

Fenomenologi som forskningsmetod syftar till att blottlägga ett fenomenets innersta natur, att framställa dess kärna, metoden som helhet är en meningsskapande process. För att framställa fenomenets essens har en analysmetod i fem steg tillämpats. Analysens steg har inte skett sekventiellt och frånskilt varandra som det framställs i metodbeskrivningen, utan är en mer dynamisk process där jag pendlar mellan de olika stegen, som ibland går mer eller mindre i varandra. Kvale (1997) menar att analysprocessen börjar redan i intervjusituationen. Jag menar att indikationer om innehållet i intervjuerna erhålls vid intervjusituationen, och att utmärkande drag hos intervjuerna går att känna igen tidigare än vid analysens steg tre. Däremot identifieras de centrala teman definitivt i steg tre som sedan ligger till grund för framställning av fenomenets essens.

Metoden bygger på att bryta ner en text i mindre delar därför att som Georgi (1985) uttrycker det ”*Since one cannot analyze a whole text simultaneously*”. De mindre delarna som kvarstår efter uppdelningen benämns som meningsenheter, de ska säga något om det utforskade fenomenet. Vad som är en meningsenhet bestäms utifrån vad det är jag vill veta, vilket bör konkretiseras i ett antal specifika kriterier. Kriterierna ligger sedan till grund för bestämning av meningsenheterna. I steg två användes studiens tre frågeställningar som kriterier varpå meningsenheterna indelades utifrån. Frågeställningar var vida i sin formulering och att använda dessa gav låg precision vid sortering av meningsenheter, frågeställningar som kriterier blev ett trubbigt instrument. Som konsekvens fick min egen subjektivitet större utrymme och inflytande vid bestämning av meningsenheter, men inom ramen för respektive frågeställning. Att inte använda specifikt utformade kriterier påverkar hur långt gående indelningen av meningsenheter kan göras, vilket begränsar hur djupt analysen tillåts att gå. Kriterierna ökar möjligheten att höja abstraktionsnivån i beskrivningen av fenomenet. Även om kriterier utformas så har subjektiviteten betydelse för de tolkningar som görs, då också kriterierna formuleras på subjektiv grund. Subjektivitet i denna typ av kvalitativ studie är ofrånkomlig.

Fenomenologin som metod erkänner subjektiviteten till viss grad som en del i analysprocessen, genom att till exempel, inte yttre referensramar i förhållande till upplevelsen tillåts att användas. Fenomenet ska utforskas på dess egna villkor, frågan är om materialet verkligen kan tala helt för sig själv? Å andra sidan, enligt ett strikt relativistiskt synsätt kan data inte representera något annat än sig självt (Langemar 2008). Brune (2004) menar att det finns en begreppslig skillnad mellan analys och tolkning. Analys innebär att demontera en text och se hur den är sammansatt, medan tolkning innebär att läsa texten ur ett speciellt perspektiv för att lyssna till vad texten säger ur detta perspektiv. Men, tolkningsramen påverkar vad man ser i texten, och lägger vikt vid i analysen.

Subjektivitet och valt tolkningsperspektiv har betydelse för vad som lyfts fram vid analysen, och påverkas därför också vilket resultat som nås. Enligt Kvale (1997) är kravet på forskning att resultatet ska vara förståeligt för andra, förutsatt att texten läses ur samma perspektiv. Helldin (1990) menar att läsare inte behöver vara eniga om ett resultat, men däremot förstå resultatet med kännedom om de förutsättningar och tolkningar som legat till grund för framställningen av resultatet. Enligt fenomenologin så är fenomenet som framställs en ren upplevelse, det vill säga fri från subjektiva bedömningar. Helldin (1990) menar att *"Forskarens subjektiva perspektiv bestämmer både initialt forskningsfrågor och den mening texten får för henne eller honom"*.

Eftersom subjektivitet och subjektiva bedömningar enligt mig är erfarenhetsbaserade så påverkas också resultatet i min studie av min egen förförståelse. Ett konkret exempel på hur olika resultat framställs beroende på vilket perspektiv som anläggs är resultatet av min egen analys. Samtligt ursprungligt empiriskt textmaterial har genomgått analysens steg tre till fem, tre gånger, med resultatet att essensen ur tre olika fenomen framställts. Det beroende på att jag behandlade upplevelser ur ett individperspektiv, upplevelser ur ett samhällsperspektiv, samt upplevelser av meningsfullhet som tre olika fenomen, ett resultat utav att jag anlagt olika perspektiv. Steg ett och steg två i analysen har genomförts en gång, beroende på att ingen tolkning förekommit i dessa steg.

I steg tre till fem i analysen formulerades barnmorskornas individuella upplevelser till gemensamma beskrivningar av fenomenet. Helldin (1990) menar att hur exakt denna transformering av text går till kan enligt fenomenologer var svår att återge. Jag vill lyfta fram detta moment som ett exempel på en fas i analysen där subjektiviteten har betydelse. Objektivitet i fenomenologiska termer enligt Georgi (1985) innebär att vara intervjupersonernas uttalanden trogna, det vill säga att vara nära de naturliga utsagorna. Detta innebär att resultatet av min studie presenteras med en deskriptiv karaktär. Citat från intervjupersonernas berättelser vävs in i beskrivningen av fenomenen vilket synliggör närheten till empirin.

Att enligt metoden demontera texten till flera mindre beståndsdelar i den utsträckning Georgi (1985) beskriver är förenat med problem. Varje meningsenhet ska analyseras enskilt och en meningsenhet börjar och slutar i brytpunkten när ytterligare en aspekt av fenomenet blir belyst. Detta leder till gränsdragningsproblem vid tudelning av meningsenheter. En mening kan innehålla flera aspekter av fenomenet, men om meningen sönderdelas finns risken att alla aspekter av fenomenet går förlorade. Demonteringen blir kontraproduktiv, och istället för att skapa mening förlorar meningen sin innebörd. När meningsenheter bryts ut och analyseras enskilt förlorar de kontakten med sitt ursprungliga sammanhang och relationen till det naturliga uttalandet i sin helhet. Meningsenheterna avkontextualiseras, och i sin isolerade position finns risken att övertolka eller misstolka genom att meningsenheten tillskriva en innebörd som egentligen inte existerar, och som inte överensstämmer med vad intervjupersonen menade. För att minska risken med att "överdemontera" materialet måste demontering ske med försiktighet.

Inom ramen för fenomenologin och den specifika femstegsmetod som användes för att analysera materialet var syftet att framställa fenomenets essens. Essensen definieras enligt Georgi (1985) som de beskrivningar som samtliga intervjupersoner har gemensamt, det vill säga att det finns en intersubjektiv överensstämmelse. Därför har teman som inte återfunnits hos samtliga intervjupersoner fått mindre utrymme i resultatredovisningen. Graden av intersubjektiva överensstämmelsen är skillnaden mellan invariata och variata teman. Däremot kan ett tema överstämmas mellan olika intervjupersoners i hög grad, till exempel att fyra av sex intervjupersoner har ett tema gemensamt. Georgi (1985) anser att icke-konsistens kan främja framställningen av fenomenet istället för att motverka. Helldin (1990) menar att metodologisk inkonsistens är förenat med validitetsproblem.

Jag har valt att redovisa de gemensamma teman som utgör fenomenets essens, som vad jag förstått är syftet med metoden. Att inte framställa det gemensamma torde innebära en

metodologisk motsägelse, och därmed motverka syfte med metoden. Däremot redovisar jag även de enskilda temana. Dock har dessa teman inte utgjort en del av de gemensamma fenomenbeskrivningarna, utan är endast fristående teman som förekommer i enskilda intervjuer. Att redovisa enskilda teman är inte samma sak som att inkludera enskilda teman i framställningen av fenomenet. Det är denna sammanblandning som Georgi (1985) anser kan främja gestaltningen, men som jag alltså avstått ifrån att göra för att undvika metodologisk inkonsistens och därmed bristande validitet.

När essensen hos ett fenomen framställs inom fenomenologin får ingen skillnad i väsentlighet tilldelas de olika beståndsdelar som utgör essensen. Om essensen består av två teman betraktas dessa som lika betydelsefulla. Teman ska vara empiriskt förankrade, det vill säga härstamma från en individs upplevelse, upplevelser som har återberättats från minnet. I realiteten är det rimligt att anta att olika upplevelser påverkar människors känsloliv olika, och därför också varierar i hur väsentliga de är för individen. Den fenomenologiska verklighetsbilden är en teoretisk framställning av kärnan från individens upplevelser, förmedlat via det skriva ordet som alltid har samma styrka. Men graden av övertygelsen och autenticitet hos en persons berättelse kan variera, denna variation i "berättarkraft" syns dock inte i text, där olika upplevelser ter sig som likvärda.

6.2 Resultatdiskussion

I denna kvalitativa intervjustudie har sex barnmorskors upplevelser av mening med arbete, och meningsfullhet i arbete undersökts. Utgångspunkten för undersökningen har varit tre perspektiv av mening och meningsfullhet i arbete. Perspektiven syftade till att belysa vad barnmorskorna upplever som mening med arbete utifrån ett individperspektiv, ett samhällsperspektiv, samt vad som upplevs som meningsfullt i arbetet. I resultatet har essensen av barnmorskornas upplevelser redovisats. Essensen kan förklaras som barnmorskornas gemensamma upplevelse av mening och meningsfullhet i arbetet. Det betyder inte att det endast finns en mening med arbetet, utan vad som också framkommit i undersökningen, flera olika meningar med arbete och vad som upplevs som meningsfullt i arbetet. Olika barnmorskor har individuella och unika upplevelser av mening och meningsfullhet i arbetet, men jag har valt att lägga fokus på vad som är de gemensamma upplevelsena.

Ur ett individperspektiv upplever barnmorskorna att meningen med arbete är att det innefattar omväxling under arbetstiden. Omväxling består av oregelbunden arbetstid, vilket för med sig att sammansättningen på arbetsgruppen kontinuerligt förändras. Genomströmning av patienter på förlossningsavdelningen är också hög. Det innebär många möten med nya människor för barnmorskorna, vilket bidrar till variationen i arbetet. Från ett samhällsperspektiv upplever barnmorskorna att meningen med arbetet är att skapa positiva upplevelser. Positiva upplevelser gör att patienter känner sig väl bemötta och omhändertagna, vilket etablerar en god bild i samhället av förlossningsvården och att få barn.

Det tredje och sista perspektivet innefattar upplevelser av meningsfullhet i arbetet. Upplevelsen av meningsfullhet kan beskrivas som en process utifrån två grundförutsättningar. Den första förutsättningen; att få barn, betraktas som en unik händelse i människors liv. Den andra förutsättningen; att det är både fysiskt och mentalt ansträngande att föda barn, vilket innebär att patienterna befinner sig i en utsatt situation, och därför är i behov av vård och stöd. Processen består i att barnmorskorna är nära involverade i patientens förlossningsförlopp. Ett förlopp som inledningsvis är smärtsamt för patienten men som när barnet är fött övergår till glädje. Barnmorskorna är involverade i patientens unika händelse och är delaktiga i patientens förändring från smärta till glädje. Den processkaraktäriserade upplevelsen kan beskrivas som den meningsfulla vändingen. Barnmorskorna upplever detta förlopp nästan dagligen, vilket bidrar till en upplevelse av ett som helhet meningsfullt arbete. Undersökningens resultat av kvalitativ karaktär ger stöd åt Arbetsmiljöverkets kvantitativa resultat, där det framgår att barnmorskor rapporterat arbetet som meningsfullt.

Något som sannolikt har påverka resultatet i denna studie är det faktum att samtliga barnmorskor arbetade på samma arbetsplats. Det är rimligt att tro att vad som upplevs som mening ur ett individperspektiv och vad som upplevs som meningsfullt kan bero på kontexten som barnmorskorna befinner sig i. Till exempel så nämns den kollegiala gemenskapen, där man trivs bra med sina arbetskamrater som ett varierat tema ur ett individperspektiv. För att arbetskamraterna ska uppfattas som något värdefullt i arbetet är det en förutsättning att de personliga relationerna fungerar mellan de som arbetar tillsammans. De flesta barnmorskorna i denna undersökning lyfter fram det sociala samspelet som en positiv och väl fungerande faktor. På andra arbetsplatser kanske vissa relationer snarare är en källa till konflikter och frustration i stället för något som ger arbetet mening. Studiens resultat är delvis beroende på vilka förutsättningar som råder på enskilda arbetsplatser. Att uppleva arbetet som utvecklande för personligheten som också nämnts blir kanske svårt om det till exempel finns organisatoriska problem på arbetsplatsen som stjälar energi och fokus från individen. Möjligen har jag fått ett annat resultat om jag intervjuat barnmorskor som arbetat på olika sjukhus.

6.3 Resultat i relation till tidigare forskning

Barnmorskornas beskrivningar av deras arbete överensstämmer med flera aspekter av arbetets innebörd utifrån ett teoretiskt arbetsbegrepp. Kännetecknet för meningen med arbete karaktäriseras av omväxling, som utgörs av sociala möten med både kollegor och patienter, vilket upplevs positivt. Gemenskapen med kollegorna utgör ett trevligt arbetsklimat, och att regelbundet möta nya patienter bidrar till en förväntansfullhet inför arbetet. Enligt Ransome (1997) är arbete i grunden en social aktivitet, eftersom arbete utförs med eller för andra människor. Karlsson (1986) belyser också att arbetsbegreppet är centrerat kring sociala relationer och att arbete är av social natur, människor utför aktiviteter tillsammans för att uppnå definierade mål. I barnmorskornas arbete är de sociala relationerna plattformen för arbetet. Barnmorskorna möter dagligen patienter i arbetet, och som kollegor arbetar barnmorskorna mot definierade mål.

Arbetet är en kombination av att arbeta med andra, och för andra, eller snarare är arbetet med varandra är en förutsättning för att kunna arbeta för andra människor. Ransome (1997) tar endast upp att arbete är social aktivitet utan att värdera aktiviteten. Barnmorskorna i denna studie ger uttryck för att den sociala aktiviteten i deras arbete är positiv. I en antropologisk definition av arbete finns en passage gällande arbetets nytta. Nyttan innefattar att arbete behåller eller adderar värde till arbetsproduktionen, eller till systemet där arbetet utförs. Barnmorskornas arbete kan relateras till denna definition utifrån två nivåer. Den första nivån är verksamhetsnivå, det vill säga att sjukvårdsapparaten behåller och adderar värde till arbetsproduktionen, genom att i enlighet med verksamhetens mål upprätthålla den medicinska säkerheten för mor och barn. Den andra nivån är samhällsnivån, det vill säga att arbetsproduktionen bidrar till att behålla eller addera värde i det system där arbetet utförs, alltså samhällssystemet. Detta innefattar att i samhället etablera en positiv bild av förlossningsvården och av att få barn.

Karlsson (1986) beskriver ett antal hjälpbegrepp för att definiera arbete. Han menar att en skillnad mellan verksamhet och arbetsverksamhet är att den senare är målinriktad, och att målet är förutbestämt. Barnmorskornas förlossningsverksamhet kan i hög grad beskrivas som målinriktad verksamhet. I graviditetsfasen innebär målet att säkerställa mammans och barnets hälsa, och i förlossningsfasen när barnet ska födas blir målet ännu mer tydligare. En målinriktad verksamhet har en central betydelse för barnmorskors upplevelse av meningsfullhet i arbete. Verksamhetsmålet är att förlösa barn, samt att mor och barn ska vara vid god hälsa. Målet är förenat med att vara involverad och delaktig i andra människors unika händelse, som är huvudkännetecknet för barnmorskors upplevelse av meningsfullhet i arbetet.

Karlsson (1986) tar även upp hjälpbegreppet behov för att definiera arbete och menar att arbetet ska tillfredställa mänskliga behov. Vad som är mänskliga behov är svårare att definiera, men övergripande handlar det om att överleva på ett behagligt sätt. Utifrån

barnmorskornas arbete kan tillfredställandet av behov förstås på två sätt. För det första har patienterna ett behov av vård i olika grader när de besöker förlossningsavdelningen vid graviditetens olika faser. Behovet av stöd och vård karaktäriserar delkännetecknet i upplevelsen av meningsfullhet i arbetet, det vill säga att patienterna befinner sig i en utlämnad position. Behovet av stöd och vård varierar individuellt mellan patienter men också i olika grader.

Vid förlossningen där barnmorskorna ansvarar för mammans och barnets liv handlar det om att tillfredsställa det yttersta mänskliga behovet av att överleva. Upplevelsen av att ha ett meningsfullt arbete torde också tillfredsställa ett psykologiskt behov, nämligen känslan av att vara tillfredställd och stolt över det man gör. Maccoby (1988) menar att upplevd meningsfullhet i arbete är en viktig faktor för att människor ska vara tillfredställda med sina liv. Karlsson (1986) resonerar om svårigheten i att definiera behov och menar att det är enklare att bestämma vad som inte är ett behov. Därigenom definieras arbete utifrån goda behov. Arbete är då inte verksamheter där det finns behov av att skada eller ta liv. Barnmorskornas arbete befinner sig på den andra änden av kontinuumet och skulle kunna vara ett exempel på det goda arbetet?

6.4 Resultat i relation till teoretisk och begreppslig referensram

I förhållande till de tre aspekter av arbetets mening som Grenholm (1988) renodlat, går det att relatera delar ur temana; ett omväxlande arbete, och; att skapa positiva upplevelser till den övergripande meningen; att arbeta för att tillgodose andra människors behov. I barnmorskornas arbete blir andra människors behov tydliga. Patienter uppsöker barnmorskorna när de befinner sig i en viss fas i livet, det vill säga under graviditeten och behöver därför stöd. Barnmorskorna möter oftast par som väntar barn vilket innebär att det finns ett gemensamt behov från de blivande föräldrarna. Men i det gemensamma behovet finns också enskilda behov från mamman, partnern och det ofödda barnet.

Barnmorskornas inställning till arbete karaktäriseras av att positivt värdera sitt arbete, därför att de hjälper andra människor och är till nytta för samhället, en inställning som Berglund (2001) benämner som en altruistisk attityd till arbete. Det går att dra paralleller mellan vad Klingberg (2001) beskriver som altruism ur ett vårdperspektiv, och barnmorskornas upplevelser. De likheter som finns är hur andra människor bemöts inom vården av barnmorskorna. Bemötandet handlar om att bekräfta människor och behandla dem som unika individer. Altruismen omfattar också att respektera andra människors fria vilja och beakta deras integritet, till exempel genom att tillmötesgå en patients önskan om att genomföra förlossningen på ett speciellt sätt.

I rollen som barnmorska går arbetet utanför den strikt medicinska yrkeskompetensen och barnmorskorna agerar också som medmänniskor, vilket enligt Klingberg (2001) är ett altruistiskt förhållningsätt till patienter. Barnmorskorna motiverar och engagerar patienter att finna verktyg för att hantera situationen de befinner sig i, vilket gör att de utvecklas som människor. Att ha en altruistisk inställning till arbetet är att ta ansvar för andra människor. Barnmorskor kan sägas ha ett dubbelt ansvar eftersom de både har mammans och barnets liv i sina händer. Berglund (2001) menar att positiva arbetsförhållanden leder till en altruistisk inställning till arbete. Barnmorskorna upplever sitt arbetsklimat som gott, och har ett bra kollegialt stöd samt även roligt på arbetet. Möjligt är att dessa omständigheter bidrar till barnmorskornas positiva syn på sitt arbete, vilket gynnar både patienter och samhället.

6.5 Sammanfattade reflektioner

Barnmorskor upplever att meningen med arbete sett ur en personlig synvinkel är att det är omväxlande. I deras fall består omväxlingen i de många möten med olika människor som de träffar genom sitt arbete. De många möten med både kollegor och patienter är något som upplevs som positivt och gör att arbetet är lustfyllt. Arbetet vilar på en plattform som i hög

grad utgörs av sociala relationer, vilket är en central beståndsdel i arbetsbegreppsliga resonemang. Ur ett bredare perspektiv upplever barnmorskor att meningen med arbetet är att skapa en positiv bild i samhället av att få barn. Barnmorskorna upplever också sitt arbete som meningsfullt. Meningsfullheten uppstår av att de är delaktiga i människors liv vid en betydelsefull och unik händelse, att få barn. Barnmorskorna tillgodoser genom sitt arbete andra människors och samhällets behov. Genom att positivt värdera att vara andra människor och samhället till nytta, så intar barnmorskorna en altruistisk attityd till arbetet.

Det finns några faktorer som utmärker barnmorskornas arbete i förhållande till vissa andra arbeten. För det första är det människan som biologisk art som står i centrum med sina sociala och fysiska behov. Barnmorskornas arbete handlar om möten med människan själv, och inte möten med människan som representant för en materiell produkt. För det andra så finns också ett behov av deras arbete. Diskussionen om vad behov är för något är inte helt enkel, men i barnmorskornas arbete går det att sluta sig till att behovet hos patienterna är högst reellt, och inte skapat. Barnmorskornas insatser innebär skillnaden mellan liv och död för människor. Arbetet är autentiskt och det finns ett allvar i arbetet. För det tredje och sista. Trots allvaret i arbetet, när allt går bra så är det en glädjens stund för par att bli föräldrar, vilket skulle kunna vara en skillnad mellan andra vårddyrken där utgången inte alltid innebär att ett liv tillkommer jorden, utan lämnar det istället. Att arbeta nära livet med grundläggande mänskliga behov, och dagligen bidrar till glädjande resultat är ett inslag som inte existerar i alla arbeten. Det är troligtvis inte heller möjligt, men det bidrar i alla fall till att barnmorskor har ett meningsfullt arbete.

7 SLUTSATSER

Barnmorskornas upplevelser av meningen med arbete utifrån ett individperspektiv kännetecknas av att ett omväxlande arbete. Omväxlingen karaktäriseras av variationer i arbetstempo och möten med både patienter och kollegor. Ur ett samhällsperspektiv upplever barnmorskorna att meningen med arbetet är att skapa positiva upplevelser hos patienter och i samhället. Positiva upplevelser hos patienter bygger på en grundläggande medicinsk säkerhet, och ett gott bemötande som skapar förtroende, trygghet och självförtroende hos patienterna. När patienter känner sig väl omhändertagna genereras en positiv bild av vården i samhället, och av att få barn. Meningsfullhet i arbetet upplever barnmorskorna därför att det finns ett behov av deras kompetens, genom att patienten befinner sig i en utlämnad position, men också för att de är delaktiga i människor unika händelser. Meningsfullhet i arbetet för barnmorskorna innebär att vara involverad och bidra i andra människors unika livssituation.

Även om slutsatser måste dras med försiktighet, så är det rimligt att anta att barnmorskor i Sverige generellt skulle kunna relatera till några av i denna studie framställda aspekter av mening och meningsfullhet i arbetet. Dock bör man vara medveten om att olika aspekter av mening och meningsfullhet kan vara kontextbundna och därmed variera mellan olika arbetsplatser, detta resultat bör ej generaliseras till att gälla andra arbetsplatser än den undersökta.

REFERENSLISTA

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Andra upplagan. Lund: Författarna och Studentlitteratur AB.

Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Bokförlaget Natur & Kultur.

Arbetsmiljöverket. (2009). *Arbetsmiljön 2009: The Work Environment 2009*. Stockholm: Arbetsmiljöstatistik (Rapport 2010:3).

Barbosa da Silva, A. (1996). Analys av texter. I P. G. Svensson & B. Starrin (red). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Berglund, T. (2001). *Attityder till arbete i Västeuropa och USA: Teoretiska perspektiv och analyser av data från sex länder*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.

Bjurwill, C. (1995). *Fenomenologi*. Lund: Studentlitteratur AB.

Brune, Y. (2004). *Nyheter från gränsen – Tre studier i journalistik om ”invandrare”, flyktingar och rasistiskt våld*. (Doktorsavhandling). Göteborgs universitet. Göteborg: Univ.

Carmel, S. (2001). The will to live: Gender differences among elderly persons. *Social Science and Medicine*, 52, 949-958.

Coleridge, P. (1993). *Disability, liberation and development*. Oxford: Oxfam.

Dahlqvist, H. (2010). Finns det liv efter lönearbetet? En idéhistorisk framställning om synen på arbetets värde. I Berggren L. Greiff, M., Johansson, J., Svanberg, J & Thor, M. (red.) *Samhällshistoria i fokus – En festskrift till Lars Olsson om arbete, migration och kultur*. Malmö: Big Bad Books.

Edlund, M. (1994). *Värdighet som begrepp idé i vården: En begreppsanalytisk studie*. Åbo: Åbo akademi.

Feist, J. & Feist, G.J. (1988). *Theories of personality*. Fourth edition. Columbus: The McGraw-Hill Companies.

Fejes, A. & Thornberg, R. (red:er). (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Författarna och Liber AB.

Fraser, R. (red). (1968). *Work: twenty personal accounts*. Harmondsworth: Penguin books.

Furåker, B. (red). (1991). *Arbetets villkor*. Lund: Studentlitteratur AB.

Georgi, A. (red). (1985). *Phenomenology and psychological research*. Pittsburg: Duquesne University Press.

Grenholm, C. H. (1988). *Arbetets mening: En analys av sex teorier om arbetets syfte och värde*. Stockholm: Almqvist & Wiksell international.

- Hammell, K. W. (2004). Dimensions of meaning in the occupations of daily life. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 5, 296–305.
- Helldin, R. (1990). *Den unika speciallärarkompetensen? Några speciallärares uppfattningar om relationen till emotionellt och socialt missgynnande ungdomar*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet.
- Ikiugu, M. N. (2005). Meaningfulness of occupations as an occupational-life-trajectory attractor. *Journal of Occupational Science*, 12, 102–109.
- Jacobson, J. K. (1993). *Intervju: Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Johansson, L. (1975) *Arbetets mening? En dagbok om miljöer och känslor*. Borås: Askild & Kärnekull förlag AB.
- Karlsson, G. (1995). *Psychological qualitative reaserch from a phenomenological perspective*. Andra upplagan. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Karlsson, J. C. (1986). *Begreppet arbete: Definitioner, ideologier och sociala former*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2007). *Psykologi i organisation och ledning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Klingberg, C. (2001). *Altruism som begrepp och fenomen: En teoretisk och empirisk studie om altruism i omvårdnad*. (Licentiatuppsats). Stockholm: Karolinska institutet.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kvale, S. (1987). Interpretation of the qualitative research interview. I Van Zuuren, F.J., Wertz F.J., Mook, B. (eds.). *Advances in Qualitative Psychology: Themes and Variations*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Langemar, P. (2008). *Kvalitativ forskningsmetod i psykologi: Att låta en värld öppna sig*. Stockholm: Liber AB.
- Lavine, T. Z. (1984) *From Socrates to Sartre: The philosophic quest*. New York: Bantam.
- Leufstadius, C. (2008) *Spending my time – Time use and meaningfulness in daily occupations as perceived by people with persistent mental illness*. (Doktorsavhandling). Lund: Lunds universitet.
- Lübcke, P. (red). (1988). *Filosoflexikonet*. Stockholm: Bokförlaget Forum AB.
- Maccoby (1989). *Arbeta varför det? Förändringar i arbete och motivation*. Stockholm: Svenska dagbladets förlag AB.
- May, R. (1975/2005). *Modet att skapa*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Nilsson, S. (2005). *Den potentiella människan: En undersökning av teorier av självförverkligande*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet.

- Olsson, H. & Sörensen, S. (2008). *Forskningsprocessen: Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB.
- Paulsen, R. (2010). *Arbetsmiljön: Hur arbetet överlevde teknologin*. Malmö: Gleerups utbildning AB.
- Plahuta, J.M., McCulloch, B.J., Kasarshis, E.J., Ross, M.A., Walter, R.A., & McDonald, E.R. (2002). Amyotrophic lateral sclerosis and hopelessness: Psychosocial factors. *Social Science and Medicine*, 55, 2131-2140.
- Ransome, P. (1997) *The Work Paradigm: A theoretical investigation of concepts of work*. Avebury: Aldershot.
- Reeve, J. (2009) *Understanding motivation and emotions*. Fifth edition. Hoboken: John Wiley & Son, Inc.
- Simon, J. (2009). *Kreativitetens kännetecken: En fenomenologisk studie*. (Doktorsavhandling). Stockholm: Stockholms universitet.
- Socialstyrelsen (2004). *Årsrapport NPS 2004: Barnmorskor, sjuksköterskor och läkare*. Andra upplagan. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Svensk ordbok*. Tredje upplagan. (1999). Stockholm: Nordsteds förlag AB.
- Teir, S. (1994). *Det pedagogiska ledarskapet*. Mariehamn: Mermerus AB.
- Thomson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur AB.
- Townsend, E. A., & Polatajko, H. J. (2007). *Enabling occupation II: Advancing an occupational therapy vision for health, well-being & justice through occupation*. Ottawa, Ontario: CAOT Publication ACE.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

INFORMATIONSBREV

Information angående intervjustudie om meningsfullhet i arbete.

Hej!

Jag heter Matz Bergström och är student på Mälardalens högskola i Västerås inom Magisterprogrammet i arbetslivsvetenskap. Just nu arbetar jag med min examensuppsats som handlar om meningsfullhet i arbete.

Min förfrågan till dig är om du vill hjälpa mig genom att medverka i en personlig intervju. Syftet med intervjustudien är att undersöka upplevelser av meningsfullhet i arbete, ni som deltar i studien är alla barnmorskor och ni kommer att delta på ett aktivt sätt genom att prata om era erfarenheter i arbetet.

Om du vill ställa upp på en intervju så ber jag dig att kontakta mig via mail eller telefon, kontaktuppgifter finns sist i brevet. Intervjuerna kommer att genomföras under vecka 19 och 20, du får själv välja tid och plats för intervjun. Tidsåtgången för intervjun är cirka 60-90 minuter.

Med ditt medgivande spelar jag in vad som sägs under vårt samtal. Det är endast jag som kommer ta del av det inspelade materialet och det kommer att förvaras oåtkomligt för utomstående. Du har förstås rättigheter när du deltar i en studie, du deltar på följande villkor:

Din medverkan är helt frivillig och du har givetvis rätt att avstå.

Du är helt anonym vilket innebär att uppgifter och berättelser behandlas och presenteras i text på ett sätt som gör att enskilda individer inte kommer att kunna identifieras.

Du har rätt att avbryta din medverkan när som helst och du har rätten att ta tillbaka allt du sagt ända tills materialet är publicerat.

Materialet är endast avsett att användas i forskningssyfte och resultatet av undersökningen presenteras i en examensuppsats i huvudämnet sociologi under sommaren 2011, du får självklart tillgång till resultatet om du önskar.

Jag vill att du ska veta att din insats är väldigt välkommen och viktig för att besvara studiens frågeställningar. Om du vill medverka i studien eller har frågor så hör av dig via telefon eller mail.

Med Vänliga Hälsningar

Matz Bergström, student
Mälardalens högskola

E-post: mbm07009@student.mdh.se

Tfn: 070-xxx xx xx

Handledare:

Fil.dr Staffan Stranne

Universitetslektor i historia

Mälardalens högskola, Västerås

Akademien för hållbar samhälls- och teknikutveckling

E-post: staffan.stranne@mdh.se

Tfn: 021-xx xx xx

INTERVJUGUIDE

Öppningsfrågor

Hur länge har du jobbat som barnmorska?
Varför ville du bli barnmorska?

Inledande frågor

Vad gör en barnmorska, hur kan en dag se ut?
Hur trivs du på jobbet?
Hur känns det att komma till jobbet?

Nyckeltema 1: *Arbetets betydelse*

Är det viktigt för dig att ha ett arbete att gå till? – Varför?
Vad skulle du göra om du inte arbetade?
Vad betyder ditt jobb för dig? – Hjälpa andra, vill du jobba, måste man jobba, betydelse för personlighet?
Vad får du ut av ditt arbete? – Vad får du tillbaka, vad ger det dig?

Vad innebär det för dig att vara barnmorska? - Hur påverkas du av ditt jobb?
På vilka sätt är ditt jobb ansvarsfullt? – Vid förlösning, skapa/vara en trygghet, kontroll.
Vad är en utmaning i ditt jobb? – Krav, resurser, hur känns det när du löser en svår situation?
Är arbetet som du hade förväntat dig? – Vad trodde du, vad skiljer, bra, dåligt, påverkat.
Känns det som du gör något som är meningslöst ibland? – Vad kan det vara?

Vad tycker du är barnmorskans roll/uppdrag i samhället?
Vad tycker du att ditt jobb bidrar med till samhället? På vilket sätt bidrar du/ni?
Vad tror du andra uppskattar med det som du gör i ditt jobb? – Människor du möter, kollegor, att skiljas från människor.

Nyckeltema 2: *Arbetsituation*

I vilka situationer känner du dig betydelsefull i jobbet? – För dig själv, andra, roll, kontakt föräldrar?
När tycker du att du gör något viktigt i jobbet? – Varför är det viktigt?
Vad sätter du värde på i ditt jobb?
När känner du dig stolt över ditt jobb?
Verkar det ibland som om jobbet saknar mening?

Nyckeltema 3: *Arbetstillfredställelse*

Vad har hänt när du haft en riktigt bra dag på jobbet? Får du ofta beröm och tack?

Vad ger dig energi på jobbet?

När känner du att du gör något bra på jobbet? – Lyckas slutföra, får du känna det ofta?

Utvecklas du på jobbet? – Använda dina kunskaper, självkänsla?

Vad har du lärt dig genom ditt jobb?

Finns det mycket glädje i ditt jobb? – Var kommer den ifrån?

Om du fick förändra något i ditt arbete, vad skulle du göra då? – Mer tid, prioritera?

När blir du frustrerad på jobbet? – Vilka situationer, vad beror det på?

Finns det någon händelse som har påverkat dig mycket under dina år som barnmorska?

Avslutning

Finns det något du vill lägga till om det vi pratat om?

Är det något som du trodde att vi skulle prata om som inte har kommit upp än?